

LABYRINTHVS MEDICORVM ERRANTIVM, D. THEOPHRASTI PA- RACELSI.

CVM ADIVNCTIS.

*Ingenij quisquis Theophrasti fila sequutus,
Tutus ab insidijs est Labyrinthi tuis,*

IN LAUDEM MEDICINÆ.

H. L. L.

Indidit humanis præclaras mentibus artes,
Clara gubernator qui regit astra Deus.
Vt certis totum moderentur legibus orbem,
Atq; homines firma conditione iuuent.
Plurima uel referant præsentis commoda uitæ,
Nec non ut profint moribus usq; bonis.
Præ reliquis diuina tamen Medicina putanda est.
Quæ morbis certum dat ratione modum.
Munere de cælo missa est diuinitus orbi,
Hanc authore Deo credimus esse datam.
Namq; opibus ueluti corpus præstare uidetur,
Sic alias artes uincere sola potest.
Esse quid utilius, uel quid præstantius unquam,
Humano generi quàm Medicina queat?
Hæc docet occultas rerum cognoscere causas,
Ægri, quo medicare situantur ope.
Conseruat sano solidas in corpore uires,
Nec tamen amissas non reparare potest.
Præscribit iusto conuictus ordine leges,
Qui prodesse solent, qui uel obesse cibi.
In pretio magnis erat undique regibus olim,
Qui Medicis etiam præmia magna dabant.
Ergo pij ut doctis Medicis tribuantur honores,
Biblia sacra Deo sic statuente iubent,
Nec te iudicij moueat sententia prauæ,
Sensaque inhumanis horridiora Getis.
Sed magis inde Deo toto dic pectore grates,
Qui medica morbis eripit arte suos.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Duke University Libraries

<http://www.archive.org/details/labyrinthusmedic00para>

PRÆFATIO IN LABYRIN-
THVM MEDICORVM ERRANTIVM
DOCTORIS THEOPHRASTI
PARACELSI.

VIA error in qualibet re periculosus est, & is qui errat, iam huc iam illuc tendit, nusquam erroris terminum aut finem inuenit, nec quorsum deniq; pergat, scire potest, requiritur & necesse est, ut ab alio educatur, qui uiam rectam exeundi cognoscat, is qui in errore est. Qui autem errare & deuiare incipit, ille quoque admonitore opus habet, ut sic periculum cauere discat. Sic olim medicine ars in errorem ducta est, in quo hactenus semper uersatur, & non ideo fallax & incerta quedam opinio, certa scientia dici meretur. Et quare de scientia ac opinione sermo incidit, dicendum puto, quod scire & intelligere, est rem uerè perspectam ac cognitam habere, cuiusq; recte scientie, quemadmodum & ueritatis, simplex est ratio. Opinari autem siue errare & scire, dupliciter intelligitur. Quidam enim homines, posteaquam in errorem ac labyrinthum inciderunt, ita grauius errant, ut neq; monoculum illum centaurum, neq; exitum erroris inueniant, & isti errant supremo errore, ac suprema ignorantia laborant, quemadmodum cæci, qui planè certi nihil norint. Si igitur errantes, dum sepius ac diu querunt, nihil inueniunt, & dum gnauiter laborant, parum proficiunt, tamen nec ad finem labyrinthi perueniunt: sed iam ut in testudinis testa circum circa ambulant, mox iterum retibus quasi inextricabilibus inuoluti, sursum deorsum sese tollentes, ac exitum quærentes, nihil inueniunt. Nam ibi querunt, ubi nihil est, palpant, quod nusquam est, & inueniunt quod non est. Quidam uerò ingrediuntur labyrinthum, & eò usq; pergunt, donec ad centrum eius perueniant: ibi demum aspiciunt monoculum horrendum, qui Centaurus appellatur: cuius & imperio uel tyrannidi potius, statim subiiciuntur, & tunc penes monoculatum eiusq; scientiam, omne imperium ac summa rerum omnium est. Hi sic errantes plus aliquando uident, quàm priores: non tamen plenè uident, sed monoculi solum. Grauis quidem & periculosus ualde error est, si ars erret: Et in sapientia errare pessimum est, ac nihil aliud quàm in nocte ac tenebris uersari.

Iam autem negari non potest, quin si sic, ut diximus errant, multum interim experiantur: parant enim sibi experientiam, hinc illuc circumeundo, & dum sic

diutina peregrinatione portam labyrinthi prætereunt, coipso plus doloris, plusq; iracundia sibi conciliant, quam ulla uel longissima peregrinatione, quæ tenebris ac errore careret. Inueniunt etenim in tali labyrintho experimenta experimentorum & labyrinthum labyrinthorum. Qualis enim dux, talis miles, qualis præceptor, talis discipulus, & qualis faber, talia plerumque sunt instrumenta, ac quicquid sub minotaurro illo monoculo est, cæcum est. Conuenit enim ut rex oculatior sit regno: & quia rex monoculus parum uidet, necesse est regnum planè obcæcatum ac inutile esse. Si autem uersantes in labyrintho cæci sunt, erunt procul dubio & studia eorum cæca, erit institutio, doctrina, speculatio, sapientia, praxis, ac omnis denique operatio cæca. Qui enim ingressus est labyrinthum, monoculus uel plane cæcus ingressus est: qui autem nec per se uidet, nec alio uiam monstrante, pergit, necesse est eum totum errare & obcæcatum esse. Quod si etiam contingat, ut monoculo illi pares efficiantur, in errore tamen sunt, quia monoculi auxilio nihil quicquam subleuantur, cum is uix sese tueri & sibi satis uno oculo prospicere queat. Videns enim uno in latere, in altero cæcus sit oportet, quia altero ex latere oculo caret.

His sic præmissis, quàm periculosum sit in artibus ac scientijs errare, quanq; incommodum ijs, qui sic errare dicuntur, & nunquam ab eiusmodi laqueis se extricare queunt, quilibet facile agnoscit.

Quod ad Medicinam attinet, Iudæi olim summè gloriati sunt, & adhuc gloriuantur, nec mendaciorum eos pudet, se uetustissimos ac primos Medicos esse, iactitant. Et sunt quidem inter omnes alias nationes principes, nebulonum scilicet. Quæ enim est eorum quæso Medicina? quæ morborum curatio, quidnè agunt egregiè ac laude dignum? Parum quidem re ipsa, quod bonum sit, præstant, nisi quod fallendo, decipièdo ac mentièdo multum pollent, si id bonum dici meretur. Deum ipsum ac Filium ipsius unigenitum auersati sunt, nec cognouerunt, & naturæ operationes uiresq; cognoscent? Deus ex manibus ipsorum Medicinam eripuit sustulitq; ipsos & illorum genus in infinitum damnans abiciensq; simul & illis maledicens, qui Iudæos tuentur; quiq; negotijs illorum se intromiscent, & tamen Medicinæ ullam laudem sibi arrogabunt? absit. Nam si quid possunt Iudæi circa Medicinam, id non à suis hereditario acceperunt, sed ab alijs, & peregrinis quasi furto subtraxerunt.

Non enim ad Medicinam nati, non in ea educati sunt. Imò uocatio istorum à mundi primordio fuit expectare Deum Messiam; ipsum colere ac obseruare, & quicquid

P R Æ F A T I O.

quicquid ultra hoc conati sunt, alienum quiddam ac adulterinum fuit. Ethnicis autem Medicina data est, & Ethnicos tanquam uetustiores Medicos merito ex hoc ueneramus ac magnificamus.

Sic igitur res se habet: Græci primi omnium in Medicinam se immiscuerunt, & magna in ea aggressi sunt, plurimas ob causas, præsertim tamen necessitate urgente: mendacijs tamen ita eam conspurcarunt, quod & Arabes, & cæteræ deinceps nationes a se fuerunt à mendacijs ac mendis eam uindicare, & quàm id foeliciter fecerint, patet. Certè quo maiore astutia hac in re agitur, eò citius erratur, & quo quis diutius se macerat in inueniendo, eò inuenit minus. Non enim ratio hominis hanc artem nobis largitur, sed ab eo petenda est, in cuius manu ac potestate sita est.

Postremo quoq; & ultimo accefferunt quidam ad corrigendam hanc artem, & metam ei certam imponendam, quò à barbarie & incertitudine semel liberaretur: & isti postremi optimi fuerunt. Primi quidem pauca inuenerunt, ad ultimos res redijt, quorum iam officum est, inuenta augere & usu confirmare, ac quasi exiguus riuulis scatentes fontes, in magna flumina dilatare.

Quapropter, ut Medicinæ error ac labyrinthus notior fiat, proposui hoc opere rectam Bibliothecam ac libros indicare, ex quibus libris errores cognoscantur, tenebræ intelligantur, & sic ingressus fiat non ad Minotaurum monoculum, sed ad illum potentem ac æternum, habentem in una deitate plures oculos,

qui lux est & uia, quiq; incedentes secum beat. Beati deinde
sine tenebris ambulant, nec fraus in cordibus
eorum inuenitur,

Theophrastus

THEOPHRASTVS

PARACELSVS LECTORI

SALVTEM.

VONIAM id à quibusdam uitij mihi obijcitur, quòd is ego sim, qui illotis manibus ac ui quasi ad Medicinam profiliam, nec per ianuam ac rectam uiam ad eam ingrediar, excusatione mihi in hoc opus est, humanissimi lectores, & aduersus istos nugatores ac ni-

hili homines, responsione. Primo igitur respondebo illis. Quæro: quæ nam sit porta, quæ uia, quisue modus rectus introeundi ac perueniendi ad Medicinam? Num Auicenna, num Galenus, Mesue, Rasis, an uero ipsius naturæ lumen? En adsunt duæ ingrediendi uia: altera est per libros prædictorum Medicorum, altera per naturam. Merito igitur iam hic quæritur inter istas, quæ sit melior uia ad Medicinam. Et rectius considerando apparet, lumen naturæ rectam uiam ac ianuam esse, per quam quis ingrediatur ad eam, & alia ianua ingredi, est per tectum uel fenestram descendere. Non enim conueniunt inter se istæ uia, Quare aliud est lumen naturæ, aliud sunt codices scribentium, Item aliud est lumen Apothecariorum, aliud lumen naturæ: & sic, quia inter se non conueniunt, (in altero tamen istorum necesse est rectam uiam esse sitam) Iudico istam certio rem esse uiam, & istum Medicinæ rectum librum, quem Deus ipse omnipotens nobis dedit, quem ipse composuit, dictauit ac scripsit. Cæteri autem libri, quibus hominum consilia, somnia ac opiniones traduntur, tantum ualent quantum ualere possunt, nec enim eiusmodi opinionibus naturæ ac ueritati quicquam detrahitur. Et hæc est, optimi lectores, firma illa ac perfecta scientia, scire scilicet, quod ex uno solummodo fonte ois Medicinæ ars originem ducit, à Deo nempe. Si igitur à Deo est artis origo, sequitur quod

& fun-

& fundamenta ac principia istius ex Deo pendeant, & à Deo nobis affatim tribuantur.

Quomodo igitur talia principia à Deo discimus? Hoc Deus ipse ostendit, dicens: Medicinam ego mirabiliter creauì, quasi diceret, in libros conscripsi, ibi quærite, ibi legite, & inuenietis ac cognoscetis. Sapiens igitur uir à Medicina abhorrebit nunquam, sed quæret potius, ac inuestigabit eam, si modo uerè sapiens sit. Is enim qui ab operibus ac creatura Dei abhorret, uerè sapiens dici non potest, & sic qui Medicinam contemnit, eius sapientia à Deo minime est, nec in eo Medicina inuenitur, Vbicunque enim Dei sapientia non est, sibi nec Deus est, à quo illa proficiscitur.

Si itaq; quis ad Medicinæ scientiam aspirat, ille primo & ante omnia ibi eam quærat, ubi est, ut rectam & ueram Medicinam sic amplectatur, nec propriam sibi suis fantasijs ac speculationibus fingat. Non est enim Rhetorica, non Grammatica, nec de orationis partibus, sed de longè grauiore re agitur, Inde igitur eam pete, ubi descripta est, & non impinges nec errabis. Considerare licebit omnes omnium scribentium libros & uolumina, euoluere omnium doctorum, qui unquam fuerunt, scripta, certe uidemus ista quæ cum naturæ lumine concordant, firma esse ac efficacia ualde: Quæ autem contra naturæ lumen uel suscipiuntur uel fiunt, ea omnia nihil esse nisi merum labyrinthum, in quo nec ingressus nec egressus certus est. Multi quidem sunt, qui se uera & ex naturæ lumine scripsisse, sibi persuadent, sed falso. Habet enim quiddam in principio certi: citius tamen à ueritate deuiant, quàm decet, & quod habent ueri, id arbitror mutuo eos accepisse, ab his qui uerè sapientes erant, & deinde suis erroribus conspurcasse ac oppressisse: & sic inuenerunt uel in ipso labyrintho margaritam, quæ neglecta & ante porcos proiecta fuerat. Sic igitur, optimi lectores, in Medicinæ studio legite, ut optimos libros principis medicorum perlegatis, in quibus certa Medicina est, Solus enim is Medicus Deus, ut puto, illuminat, medicinam ministrat, sine quo nihil perfectum esse potest.

CAPVT PRIMVM

DE PRIMO AC PRINCIPALIO

ri Medicinæ libro, ex quo quilibet Medicus artem
suam haurire debet, qui liber ex sola diui-
nitate proficiscitur,

PRIMVS ac principalis liber omnis Medicinæ, uo-
catur Sapientia, sine quo libro nemo unquam quic-
quam fructuosum ac laude dignum efficiet. Ea autem
sapientia est scire, & non opinari, ut scilicet, quis uerè,
perspicuè ac plane sine omni dubitatione aliquid cog-
noscatur, quod deinceps non temere, non inconsulte, sed rationabili-
ter appositèq; eo utat. Ista autem sapientia debet esse perfecta, absq;
stoliditate, absque errore & dubio. Imo recta uia, rectum fundamen-
rum, recta intelligentia ac speculatio esse debet, quæ singula in sua
specie ac natura acutissimè perpendat. In hoc libro est ueritas, &
iusta omnium rerum cognitio, qua cognitione cuncta reguntur,
ducuntur ac perficiuntur. Is liber est Deus opt. max. Nam qui
cuncta solus creauit, penès ipsum etiam solum est sapientia & intel-
ligentia omnium rerum creatarum; per ipsum sapienter agimus in
negotijs agendis; & sine illo nihil regi, nihil duci, nihil flecti aut per-
fici, ita ut debebat, potest: sine ipso quoq; quicquid est, mera fatuitas
& merus error est. Nam quemadmodum Sollumen nobis omnibus
præbet, suisq; radijs omnia perlucet, quæ aliàs luce carerent, Sic
quoq; sapientia illa superne ad nos perueniat, nosq; illuminet, ne-
cesse est. Nam quid aliud est prudentia, nisi artis rectus usus; ut sci-
licet, quilibet artem suam ac officium perfecte noscat, ac bene admi-
nistret, quæ non nostris uiribus constat aut efficitur, quemadmo-
dum nec lux, nec tenebræ, quemadmodum nec æstas nec hyems no-

fra opera efficiuntur. Etsi enim Medicina naturalis scientia est, hoc est, quæ nobiscum in terra nascitur, uti & argentum uiuum, gnaia cum, & aliæ eiusmodi species, tamen necesse est, ut super ne nobis demonstretur, & ut ex diuino libro eius scientiam nobis comparemus. Ex isto etenim libro oportet ut ante omnia discamus quid in Medicina sit, quomodo in ea sit, quomodo extra quasi effoditur, & quo pacto ægrotanti subueniatur, Corpus enim Medicina non est, terra quoq; Medicina non est, sed terra est: in corpore autem & in terra Medicina est, ibi occultatur ac latet, & ita quidem latet, ut neq; à terra cognoscitur, neq; à sanguine aut carne intelligitur: & ut breuiter dicam, nullis nostris uiribus cognoscitur. Quid igitur? Si non hominis Medicina est, nec tamen sanguine aut carne, nec humanis uiribus ullis apprehenditur, necesse est ex spiritu illam prorepere, qui in homine est, & is spiritus est ab eo, ad quem post obitum corporis iterum demigrat, isq; spiritus est discipulus Medicinæ.

Sic itaq; clare sequitur, quod prima institutio & inquisitio huius Medicinæ, quærere regnum Dei. Hic est ille thesaurus, hæc schola, hoc fundamentum omnis sapientiæ in quolibet homine sapiente. Nam hoc libro perlecto, id est, regno Dei quæsito, omnia deinceps nobis affatim ministrantur ac adijciuntur. Si enim sedulo quærimus, fortiter pulsamus, suppliciter petimus, quid hoc regno Dei nobilius esse potest?

Terrestres quidem nos ac mortales sumus, nec quicquam in schola terrestri habemus, nisi imperitiam, stultitiam, error esq;: igitur admonemur, ut ad aliam scholam pergamus, ut aliud refugium sapientiæ quæramus, regnum scilicet Dei, in quo omnis sapientia abundat.

Hanc Euangelij sententiam Medicus iustè accusare aut culpare non potest, & hoc ipso dum cogitat, naturæ cum regno Dei nihil esse commune, & medicinæ apud sacra ista locum non esse, falso suspicantur, Nam à Deo prouenit, & à Deo datur. At dicet quis,

Infideles & Ethnicos quosdam uidemus Medicos esse, qui regnum Dei non quærunt? tamen interim nihilominus id quod habent, à Deo creduntur accepisse, sine quo nihil est. Spiritus enim ubi uult spirat, nullius est proprius, nulli seruit, huc illuc pro arbitrio suo agitur. Ab eo itaq; necesse est, ut Medicus sua principia sumat, nec quemadmodum Pseudomedici ubiq; mutabilis uenti instar oberret. Quisquis enim ueritatem huius artis inquirere uelit, ille hic incipiat, & omnia deinde scelicitiora sequentur. Sin uero hoc principium neglexerint, eueniet, ut curiosissime laborans & grauitè studens, nunquam tamen ad terminum certum & finitum perueniat, nec ueritatem arripiat. Bene nos Paulus admonet, & docet, à quo quisque hominum suam prudentiam petere debeat, & quomodo eam inuenire queat. Si Medico ars desit, id est, si sapientiam adhuc desiderat, quærat eam apud Deum. Iuxta Apostoli Iacobi doctrinam, qui dicit: Naturæ uires & arcana à Deo discere nemo abhorreat.

Sic itaq; haud inconueniens erit dicere, Deum librum primum esse Medicinæ. Quis enim melius nouit elaboratum, quàm is qui elaborauit? quis melius effectum nouit, quàm is qui fecit? aut à quo commodius quis discit, quàm ab eo, qui perfectus sit suæ artis artifex? Cum igitur à Deo Medicina creata est, nemo certe melius eam nouit, quàm ipse Deus creator, & ab ipso deniq; ad nos peruenit ac profluit, non aliter atq; ex Solis radijs calor prouenit, qui flores ac omnis generis gramina producit. Num quid, quisquam habuit, quod à Deo non fuerit, quodue Deo non merito acceptum ferat? non certe arbitror. Is enim est, qui in sua manu tenet omnia, è cuius potestate, si quis quid eripere aut consequi uelit, orando id faciat oportet, quærendo & pulsando, & hæc est uia ad scholam: nam ui & uiolentia hac in parte nihil efficimus. Is enim qui nos orare, ac panem uictumq; petere iussit, iubet & alia maiora flagitare. Nec in pane etenim solo uita nostra consistit, sed & doctrina ac sapientia ex ore Dei proueniente. Et ea sapientia nos saturare debemus, non minus quàm alijs cibis, simul & cogitare, cetero cibo uentrem ad

ad pusillum temporis saginari, hac autem animam ad eternam uitam muniri. Fulgebunt etenim olim in cælo sapientes, non minus atq; Sol fulget inter stellas, hi dico sapientes, quorum à Deo sapientia est.

Sic qualibet perfectio ac qualibet artis absolutio à Deo est, qui nos iubet orare, pulsare & quærere, dicens: Quicquid petieritis in nomine meo, dabitur uobis: ex quo sequitur, nos non lapides, serpentes aut scorpiones pro pane accepturos esse, sed longe meliores. Et ita quilibet etiam naturalium rerum diligens indagator, sciat, hoc pacto naturalia addisci facile & recte posse. Hoc enim uerbum dum inquit: Discite à me omnes &c. necesse est ut impleatur & effectum habeat. Quicquid enim ab illo non discimus, id haud dubie absq; fundamento est, & à ueritate alienum erit, imo quicquid extra ipsius scholam sapimus, id nisi tenebræ, error ac mera cecitas est. Sic enim secreta ac mysteria naturæ peruestigare poterimus, & sic magnalia Dei nobis nota fiunt ac manifestantur. Sic quoq; abscondita & occlusa in natura referantur per illum, qui in natura ea abscondidit, & qui plurimum delectatur, quoties uidet nos sedulos ac industrios esse in inquirendo scripturam illam, per quam sic arcana manifestantur. Si uolatilibus cæli ac reptilibus in terra tam largiter necessaria ministrat benignissimus Deus, ministrabit haud dubie & nobis multo largius, qui ad effigiem ipsius creati sumus. Quid enim uel minima auicula habet, quod à Deo non acceperit? Si igitur nos istum librum, in quo omnis sapientia includitur, ex quo cuncta scientia profluit, non exacte ac bene perdidicimus ac cognouerimus, sic accidet, ut sedulo studentes nihil proficiamus, & oculis apertis nihil uideamus.

Visum est itaque mihi, ut prius libros medicinæ ostenderem, quàm ad Gallici morbi descriptionem accederem, & sic præponerem primum ac utilissimum librum, in quo omnia fundamenta ac principia comprehenduntur, in quo etiam discere incipiens finem inuenit, nec incertis ambagibus uariè circumagitur. Sic namq;

in ædes, id est, in Medicinæ artem, recta ianua ac uia patet, & sic recte ingredimini: non per fenestras aut tectum descendimus, non temere irrumpimus, quemadmodum humoristæ facere consueverunt, qui ultro absque omni ordine in Medicinam se præcipitant, nec hunc librum prius exquirunt: quærent enim primo thesaurum illum, quem tineæ ac rubigo facile corrumpunt, & sic quoque præmium laboris ac uirtutis suæ denique accipiunt, errorem scilicet. Nana quod quisque quærit, inuenit, & ubi quis thesaurum habet repositum, ibi & cor eius alligatum esse oportet. Sicque magno conamine incidunt in Pauli sententiam, dicentis: Nihil aliud agunt quam quod discunt, nec tamen possunt inuestigare artem ueritatis. Quæ sententia loquitur de his, qui prius terreste regnum, non Dei regnum quærent.

SECUNDVM CAPVT, DE SE-
cundo libro Medicinæ, ex quo Medicus discit
quid sit firmamentum.

N E M I N I & hoc mirum uideri debet, quod hoc loco libros scriptos, chartaceos, non in medium produco, nec in istos lectorem duco, ut inde principia Medicæ artis hauriant, huius enim causa, ut necessaria ac magna est, ita quoque præ oculis ac in promptu est.

Conscribunt passim multi, ut uideamus libros, tum boni tum mali, tam docti quam indocti, & mali sæpius scribentes, multa mixtim, ac sine delectu accumulunt, ut sic malis suis, bona quæ sunt, contaminent ac conspurcent. Deinde sæpe occasione data, mala extollunt, laudant, bonaque pro uiribus opprimunt, & sic uarijs modis uentos concitant, ut legentes in fluctuosis undis semper retineant, nec unquam in tranquillo mari nauigare eos sinunt. Et ita quilibet alienis plumis formosus esse, ac nomen sibi parare cupit: igitur non ui ali-

ui aliquid effingunt ac comminiscuntur quocunq; pacto possunt, taliumq; scribentium opera, uel delitijs potius, Medicina plane corrupta est ac prophanata.

Non igitur istis libris fidendum est multum. Nam etsi nonnunquam experimenta quædam admixta habent, ea tamen ita apud ipsos authores sunt, ut quasi incerta, & postea alijs nugis magis ac magis obscurata, ut omnino incerta reddita uideantur, ita etiam, ut eiusmodi erroribus ipsi nugarum authores, deniq; falsi sunt ac decepti, & ex librorum ipsorum stylo etiam apparet, magnam simplicitatem mixtam cum inscitia, in medicina fuisse.

Sciendum igitur alios libros esse, ex quibus recta fundamenta Medicinæ sumuntur, præter quos, omnes alij & libri, & scriptæ literæ sunt mortuæ & inutiles, quare citius mortem decumbenti, quàm uitam afferunt. Alter igitur uel secundus liber Medicinæ, est liber de firmamento, qui iusto ordine post primum librum poni & disci debet. Nam quemadmodum supra diximus, si in primis regnum Dei quæserimus, adiçantur nobis alia absque dubio, & sic post istum, hic quoque liber subiicitur ab illo, qui in naturæ lumine uiuit spiratq;.

Quemadmodum autem in scripto aliquo libro, literis depingi ac scribi potest, integra quædam ars & absoluta doctrina, quam deinde quilibet ex isto cognoscere legendo potest: Sic in firmamento quoq; talis reperitur liber, qui nobis uirtutem efficaciamq; firmamenti abunde exhibet, ac docet. Nec hoc tamen dico, quasi ab Alphabeto originem huius libri ducerem, minime. Nam hoc, quod Alphabeti literis comprehenditur, extrinsecus ad literas eas applicatur. In firmamento autem ipse liber, & res descripta in libro, unū sunt origine & ordine, ut exempli causa: Arbor aliqua in horto crescens, fructumq; ferens, per se nihil nomen arboris exhibet, etiam absque literis, & absq; ulla scriptura, nec necesse habet literis pictis Alphabeti, imo uirtute sua satis declarat, quid sit, quid fructus ferat, quæ uis, quæ operatio in illa sit, & quare sit, hæc q; omnia absq; charta

charta & papyro, absq; calamis & atramento. Sic quoq; liber firmamenti facere solet, per se nos docet, qualis sit, quid comprehendat, quæ uis ac uirtus &c. absque scriptura, sed tamen ex hoc libro firmamenti non scripto, descenditur ad Alphabeticum librum scriptum.

Quia tamen aliter atque aliter de hoc homines uarijs in libris scriptis quærunt, accidit ut uel optime scriptis libris uix fides habenda sit, nisi prius ad hunc librum firmamenti, ueluti ad amussim redigantur, probenturq; sicuti aurum, sal, gemmæ & eiusmodi ad lydium lapidem probantur. Et qui hunc librum non diligenter perlegerit, non exacte perdidicerit, Medicus dici aut esse, nequaquam potest. Nam quemadmodum ex multis literis ac syllabis uocabula quis colligit, ex uocabulis deniq; sententiam integram componit, qua aliquid certi indicatur: sic quoq; Medicus cogitur ex singularum stellarum enumeratione & consideratione certum quiddam colligere, & certam sententiam componere. Item quemadmodum singula uocabula singulas significationes habent, nec tamen sententiam, in se perfectam continent, cum cæteris quoq; dictionibus adiungantur, quibus omnibus coniunctis perfecta oratio efficitur. Sic etiam stellæ copulentur necesse est, ut ex tali copulatione ac coniunctione multarum, certa quædam sententia & certus effectus firmamenti sumatur, id est, omnes firmamenti uirtutes causasque coniungere debemus, quibus coniunctis, non aliter ac ex epistola scripta, & ultra centesimum lapidem missa, sententiam, ueritatem, ac animum scribentis, id est, firmamenti intentionem ac potestatem cognoscimus.

Posteaquam igitur de libro uel de epistola tali constat, tunc proximum erit Medico, ut nuncium siue tabellarium fidelem sibi eligat, cui literas deferendas tuto committat, & hoc proprie ad hunc secundum librum attinet, Liber quidem correctus ac minime mendosus est, neminem fallit, quia ab eo scriptus, qui fallere non potest, & qui etiam absq; chartis literas emittit, ut nos instruat. No-

uit enim.

uit enim is à principio, fore aliquando, ut Pseudomedici adueniant, qui sinistro ac peruerso calamo libros scripturi sunt.

Hæc est uia studendi Medicinam, hic liber in medica facultate perlegendus, talis author, sic quoq; ab initio usque ad finem morbi cognoscuntur. Et sic libro firmamenti inuento, quamuis deinde requiritur ut in charta quoq; describatur, non tamen alius est in ista charta, seu membranis, quàm quod umbra in pariete, aut quod imago in speculo, quæ inditium sunt quidem corporis & formæ, nec tamen perfectum corpus aut formam exhibent. Imo qui plene instrui de corpore aut forma uelit, necesse habet, ut ultra umbram ipsam personam inspiciat, & ultra speculi imaginem ipsum hominem bene contempletur: quo facto, iam plene cognoscit, iam plene uidet, ac iudicat, nec amplius uel umbra uel speculo indiget, dum uiuam formam oculis intuetur. Sic libri Medicinæ scripti, non sunt perfecti, ut scripti, sed uti per se, ac in se, perfecti & absoluti sunt. Sicut & arbor, cum describitur, eò usq; describitur, quousq; forma eius quantitasq; externe apparet, oculisq; subiecta sit. Interiora autem, scilicet, qualitas ac uirtus arboris, quæ est ipsa arbor, nunquam recte aut plene depingitur, quare in arbore ipsa est, & in ea manet, nec penitus describi potest. Item, sicut ea quibus uescimur proprie cibis ac nutrimentum non sunt priusquam sanguis fiant: postquam autem in sanguinem conuersa fuerint, tunc cibi nomen merentur, quia tunc cibant ac nutriunt corpus: illud autem quod sanguis non est, uere cibus non est. Et si distinguere nos uerum à ficto, certum ab incerto, proprium à minus proprio oportet, ne umbram pro corpore, speculum pro forma, arboris externam descriptionem pro ipsa arbore accipiamus.

Et hoc circa Medicinæ libros, animaduertendum summo pere erat, ne scriptis libris plus quàm ueris nitamur, neue incertos pro certis amplectamur, cuiusmodi & liber firmamenti, Ridiculum fanè admodum est, & plusquàm ridiculum adeò delirare nostro tempore homines Medicos, adeoq; obcaecatos esse, ut adulterinos libros pro

L A B Y R I N T H V S

ueris amare uelint, in quibus tamen & sumptus, & tempus, & oleum atq; operam (ut dicitur) inutilem perdunt, unde, quia syllabæ ac uocabula mortua sunt, uiuam sententiam elicere nequeunt, & hoc in curando ac curatione eorum apparet. Nec interim considerant, si quis libros, in quibus ipsi uersantur uti falsos & adulterinos incertosq; accusaret, quòd illos ueros esse probare aliter non possent, nisi ex scriptura, & sic non defendere facultatem cui student, nisi dicendo sic scriptum legimus &c. Vera autem alicuius libri probatio ac consideratio fit respectiue, respiciendo, scilicet, ad eum, à quo liber, ut puta Euangeliorum liber à Christo, quia ex ipso, naturalis liber à natura, & cum natura probatur, quia à natura prouenit. Cum igitur naturalis liber firmamenti ignoratur & occultus est, quomodo per speculum ac umbram, id est, in charta depictis literis discitur uel probat, cum hoc non intelligimus, unde iste liber procedat? Quem quæso alium librum optabit sibi faber lignarius in ædificando, nisi lignum ac securim? quem librum lapicida desiderat, nisi lapides, malleum ac cementum? & quem librum habebit homo Medicus meliorem quàm illum ipsum, qui homines ægrotare & reualescere facit? Neesse quidem est omnino, ut intelligentia & artes ex eo manant profuantq; in quo primo fuerunt, & adhuc sunt, & deinde propter illud quod certum est, conceditur, uel in speculo imaginem, uel in pariete umbram tuto aspicere, cum ante corpus ipsum cognitum habeamus. Corpus est ipse liber: huc igitur Medici pergant, huc properent ac anhelent, secundum id quod Christus ait: Vbi cadauer, ibi congregantur aquilæ, nam ubi recta Medicina, ibi recti Medici merito adcurrunt, ac officium suum exercent. Si ita est, ut quodlibet animal cadauer sibi aptum quærat, & ab isto cibum petat, satureturq; consequens est, ut firmamentum liber iste sit, uel pratium, ubi cadauer nutrimentum nostrum reconditur, lumen scilicet, naturæ, & ubi scientia uel naturæ lumen, ibi artifices, ibi appetentes scientiam congregabuntur. Sic itaq; Medicina & aliæ artes in corpore sunt, & illius corporis pars est firmamentum, merito

rito igitur Medici accurrunt, ut inde Medicinam discant. Et hoc modo intelligi debet hic secundus liber : Non enim sat est, nec decet, dubia quædam & quauis arundine mutabiliora amplecti, imo fontem ipsum, ac recta fundamenta quærere debemus, ad ipsa recta principia confugiendum nobis est, quemadmodum ad cadauera sibi aduolandum aquilæ putant. Quilibet igitur sic secum statuatur, se rectam & indubitam scientiam sequi uelle, quod cum cogitat, conetur pedibus manibusq; istam scientiam ex certo fundamento eruere, & sic ex certo cadauere cibum petere.

TERTIVM CAPVT, DE TERTIO libro Medicinæ, cuius corpus in Elementis est,

VL T R A prædicta, requiritur ac necesse est, ut Medicus cognoscat ægri tudines, morbos, ac è contra, ualitudinem, quatuor elementorum. Magna enim homini cum elementis est cognatio ac affinitas, & maior quidem necessitudo ea est, quàm quæ inter uirum & uxorem est, idq; propter concordantiam unitatis ac coniunctionis, quæ elementis est cum hominibus, & discordantiam, quæ inter uirum & uxorem reperitur. Quia igitur una sanitas, unaq; infirmitas, & plane similitudo est in utrisque, animaduertendum est diligenter, quænam ista proprietas sit in elementis, quo cognito, etiam hominis proprietas cognoscitur, quæcunq; enim mundi elementis sunt uel propria, uel contraria, eadem & hominum propria ac contraria sunt, cui est cum elementis eadem proprietas, & eadem actio. Quemadmodum enim ex terra arbores aluntur, succum ac uim suam bibunt, sic & homines ex elementis : & quemadmodum uidemus ex terra flosculos, ac uarias omnis generis herbas nasci : ex aqua mineralia, ex chao rorem ac pruinam, ex igne Meteoricas im-

pressiones prouenire. Sic quoq; in homine ista quatuor elementa essentialiter hærent, simul & eorum effectus, species: ac uariæ generationes. Si quis igitur hæc quatuor elementa externa non bene didicerit aut intellexerit, tanquam librum necessarium, in quo Philosophicus Medicus uersari ac discere debet: & ex quo firmare ac fundare suam Philosophiam potest (quemadmodum ex libro Astronomiæ Astronomicus Medicus se fundat) quid quaeso ille circa interiora elementa, id est, circa hominis naturam cognoscet? Homo etenim est corpus physicum, elementa autem sunt corpora limi, & physicum corpus oritur ex limo, & ideo sibi referuat substantiam limi, quemadmodum filius patris sui essentiam sanguine ac carne representat, ut fieri uidemus. Sciendum itaq; quia elementa mater sunt physici corporis, omniumq; adeo ex terra nascentium mineralium ac impressionum: & sic ex ipsis, ac per ipsa, mala bonaq; permixtim crescunt, sana ac nociua, pura ac impura, spinæ ac rosæ, aurum ac lutum, fulgura & ros, manna nebulæq; generantur, quod idem in hominis corpore sic fieri solet. Nam in homine eadem est uis producendi tribulos quàm lilia, tam argentum uiuum quàm auripigmentum, & sic de cæteris, ex quibus deinceps procedunt omnes istæ procreations, quales sunt morbi & ægritudines hominum.

Has procreations omnes, Medicus cognitas ac compertas habere debet, nec tamen ex physico discere debet corpore primum sed ex limi corpore prius, deinde ex physico discere debet: ut sic corpus limi, primo nobis literas syllabasq; declaret, deinde uocabula, postea orationem componat, ex qua sententia integra colligatur: ut si ostendatur, quid Sphæra terræ in corpore physico, quid cardiaca physica in corpore limi sit, & sic de cæteris omnibus.

Hoc tamen omnibus modis ita fiat, ut corpus limi præcedat corpus physicum, & tali ordine, istis duobus coniunctis, textus & glossa simul procedant. Hoc Medicus scire debet, & quemadmodum de corpore nostro certi sumus, item quemadmodum certo ac uere scimus,

scimus, omnes capitum nostrorum crines apud Deum numeratos esse, sic istæ generationes apud Medicum numeratæ quasi esse debent.

In sal, sulphur & mercurium.

Elementorum autem quodlibet in tres partes diuiditur, ita tamen quod istæ partes mixtæ sunt in omnibus elementis, unius speciei, unius formæ ac coloris, scilicet in sal quod est balsamum, in resinam, quæ alio nomine sulphur dicitur, & in liquorem, qui aliàs cotoronium appellatur. Ex his tribus partibus omnia proueniunt, tam procreationes elementorum corporis limi, quàm procreationes elementorum corporis phisici, ex his quoq; quælibet corpora inficiuntur ac tanguntur, nec in ullo elemento, aut corpore, plures nisi hæ tres inueniuntur. Et ex his fiunt metalla, mineralia, lapides, ligna, herbæ, & alia omnia uegetabilia, siue ea sensibilia sint, siue non sensibilia. Est tamen in hoc etiam differentia, quia alio modo metalla sunt, alio caro ac sanguis, alio etiam ligna ac lapides &c. Quamuis propriè Medicus huc non respicit, sed interiora potius, uti subiectum suum, considerat, quæ ex elementis nascuntur. Porro etiam sciendum, quod istæ, quatuor matres elementorum sua qualitate ac proprietate, aliquid gignunt in homine. Terra enim suas species producit: aqua suas species: ignis & chaos suas species. Imò in hoc etiam cognoscitur, ac uidetur, quod ex terra flamula ac mandragora crescunt, quæ tamen inter se contrariæ naturæ sunt, quamuis ex una matre natæ. Sic quoq; in homine ægritudines nascuntur ex elementis, non tamen ita intelligendo, quod ex terra solummodo frigidi ac sicci morbi, ex aqua frigidi ac humidi nascantur, & sic de cæteris elementis, ut quodlibet elementum similes morbos efficeret. Imo etiam contra naturam genitricem, hæc sæpius gignuntur. Non enim elementa complexionem habent, & quamuis complexionem ex ipsis proueniunt, non tamen in ipsis complexio est, sed in temperamento est, & illud temperamentum comprehendit omnes complexionem, omnesq; gradus, qui unquam hætenus omnes numerati sunt à quoq;, nec in algorithmum etiam peruenere, sed

in ipsis adhuc iacent, & sunt in ipsis potentialiter, quemadmodum lignum nondum fabricatum, id enim omnes formas in sese comprehendit potentialiter: uel enim imaginem in eo sculpere licebit, & ad aliam formam redigere, quia in potentia sua quamlibet formam à principio retinet, donec actu accedente certa forma ex eo eliciatur. Sic quoque de elementorum corporibus dicitur, quod complexiones dant, nec tamen ipsas in se habent. Et hoc Medicus omnibus modis animaduertat, præsertim hanc ob causam, ne forte qualitates & humores matres esse putent. Nam elementa ipsa sunt mater, & eorum procreationes sunt species, non autem humores, ne forsitan in hoc erretur, dicendo: Cuius humoris hoc? Respondebo: Colericæ, imo calidæ potius sectæ uidendum est. Nam nec colera, quatuor columnarum una est, sed secundum omnium ueterum sententiam morbus est. Item dicendo: Cuius qualitatis? non bene respondebitur: Sanguinæ, quia sanguis quoque non est ex quatuor columnis, sed potius corpus est uenarum, nam quod uinum in dolo, id sanguis in uenis est. Item quærendo: Cuius naturæ? non appositè respondebitur: Flegmaticæ, quia cum flegma sit excrementum nasi, quid ad uentrem? Interrogando autem, Cuius elementi? Respondemus: Terræ, aquæ, ignis, aut aëris &c. Et si responsum constat ex quo elemento morbus sit, ut ex igne, non ex colera, ex terra, non melancholia, ex aqua, non flegmate, ex aëre, non sanguine, Non enim dicendum est, hoc est melancholicum, cum neque cælo, neque terræ quicquam de melancholia constat. Neque dicendum, hoc colera est, hoc flegma, hoc sanguis &c. quia natura ipsa in suo processu ac ordine, nihil de his scit, nec cogitat.

Posteaquam hoc modo, Medicus elementa cognouerit, tunc in generatis omnia morborum genera inuenit, quoscunque homines patiuntur. Nam qualis flammula est, talis etiam est morbus flammulæ. Quid hic quæso opus multos libros euoluere, aut quid opus diutius circumcurrere ac quærere, num ex uesica, num ex alia re morbus fiat? Nam si recte nosti unde limus palustris ueniat, unde
urtica,

urtica, unde melones, unde plumosum, tunc facile nosces, unde morbus ipsius, & species ipsius fiet. Vbi igitur hic cholera, ubi adusta melancholia tua manet? Ex generatis & procreatis, ex filijs ac filiabus elementorum, discere debes, physicum corpus in suis morbis cognoscere, discernere, iudicare: speciem in specie, materiam ex materia, hominem ex elementis, & quales morbos generata fecerunt adferant, & qui in exterioribus his generantur. Hæc Medicus discat, & in his sese exerceat. Nam in hoc libro elementorum inueniet hominem ad naturæ effigiem depictum, haud in chartaceis Medicorum uoluminibus, quæ ex elementorum libro non descripta sunt. Nemo certe, recte librum aut textum componere potest, sed hoc officium naturæ relinquatur. Ipsa enim textum componit, Medicus autem deinde glossam ad istum textum pro diligentia sua effingere potest. Vide igitur tu iam, quàm bene quadret, ac conueniat glossa tua cum textu elementorum, non aliter nempe, quàm cum furfure sal conuenit. Tales itaq; esse debent descriptiones tuæ, quales in elementis esse uides, Quodlibet scilicet corpus secundum naturam ac proprietatem suam describendo, & sic quemadmodum magnalia Dei, bene ornata, ordinata, ac egregiè depicta sunt. Hoc enim ipsum quod ligna putrescere facit, idem & hominem putrescere cogit, & ex qua causa in hominis corpore uermes nascuntur, ex eadem & in obsonio crescere solent. Sic itaq; ad scholam istam perueniendum est, in qua Medicinam discimus uerè, non fictè, ubi ueritas ac certitudo est, non ambages, non laruæ aut fallaciæ.

QVARTVM CAPVT, DE LI-
bro Physico, ex quo Physicum corpus in mycro-
cosmo cognoscimus: & est liber Ana-
thomiæ maioris,

Posteaquam

POSTEA QVAM ex tertio libro compertum
 est Medico, quomodo integra elementa in seipsis crea
 ta sunt, sequitur, ut quoq; sciat, quod duplices species
corporum in unico corpore physico reperiantur. Et
 deinde oportet, ut istam machinam totius mundi, eti-
 am in homine inueniat: & hoc traditur in quarto libro: Docet
enim neque minus neque plus in physico hoc corpore esse debere,
quàm in mundi machina. Quoties enim aliàs uidemus uarias ac
 multiplices rerum species esse: ut lignorum, lapidum, herbarum &c.
 semper cogitandum est, eiusmodi quoq; in homine species esse, alia
 tamen forma quàm in elementis: Apparet enim hoc in homine, uel
 circa morbos, uel etiam circa ualetu linem bonam. Aurum quod in
 elementis, est aurum, quod autem in homine aurum est, id naturalis
 confortatio est, ut infrà latius patebit, & sic de cæteris omnibus
 speciebus elementorum faciendo æquiparationem cum mycrocos-
 mi speciebus. Si quis igitur ita nominare ac cognoscere potest spe-
 cies, quæ in physico corpore sunt, ut firmiter dicat, Hoc in hōmine
 Saphyrus est, hoc Mercurius, hoc Cupressus, hoc Flos cheyri, ille
 in physici corporis libro, fœliciter se elaborauisse, ac egregiè pro-
 fecisse sciat. Et is qui sic istas, ut dixi, species, corporis bene cogno-
 uerit, ille haud immeritò Medicus & dici, & esse potest: Poterit enim
 facile inuenire theoricam scientiam, quæ non debet esse speculati-
 ua, sed ex practica sumpta ac decerpta, & ex istis libris omnibus, de
 quibus hoc opere agimus. Practica enim nequaquam ex speculati-
 uâ theorica fluere debet, imo ipsa theorica ex practica potius: & sic
 ista omnia, nil nisi practica sunt, de quibus hæctenus tractauimus, &
 adhuc tractamus. Medicus itaq; si ad hunc modum concordantiam
Anathomix uniuscuiusq; fabricationis, machinæ mundi & physici
corporis constituerit, polueritq;, atque in omnibus ordinauerit,
 quodlibet tamen suo loco ponendo, tunc pulchre sequitur alium
 morbum esse, qui in ossibus sit, alium qui in carne, & alium qui in
 sanguine &c. Quemadmodum alij uermiculi in lignis nascuntur,

alij in herbis, alij in arborum folijs &c. Et in summa, quotquot sunt corporum species, tot etiam morborum genera sunt, hoc est, quodlibet corpus, æquè multas morborum species habet numero, quæ deinde sese diuidunt, hac ratione ac differentia, ut aliter in elementis, aliter in corpore hominis sunt, quo ad corporalitatem & substantiam, non autem quo ad proprietatem; nam quo ad illam, omnino id euenit, quod in elementis. Cuiusmodi enim est membrum, eiusmodi quoq; morbus est. Nam alij sunt uermiculi, qui in ossium medulla crescunt, alij qui in intestinis &c. & ex his rebus oriuntur causæ membrorum in hominibus. Hactenus creditum est, sed falso, quod unicui saltem, & idem sanguis in omnibus uenis corporis humani sit, & id eam ob causam, quia omnis sanguis æquè rubens, & quia dicitur: quod omnis sanguis sit calidus & humidus, quæ quidem sententia generalis est, nec tamen hoc probat. Nam quemadmodum aliæ atq; aliæ sunt species lignorum, sic quoq; variæ species sanguinis. Dicit autem iam aliquis: Si in arbore & ligno comparatio facienda est, nonne arbor uel truncus arboris corpus est? iam autem ab illo trunco multi rami, quasi brachia ac uenæ extenduntur undiq; qui tamen rami eiusdem sunt naturæ, qualitatis, uirtutis ac efficacitæ, ut illud etiam in fructibus apparet? Respondet: Verum quidem hoc in una arbore, longe tamen aliud est, si aliam arborem ad hanc conferas, alios ramos iuxta hos perpendas, tunc nimirum, nisi fallor, apparebit, clarèq; constabit, plures ac diuersos ramos in arboribus esse, quorum tamen quilibet in suo trunco hæret, & sic per consequens, quod uarius ac multiplex sit sanguis uenarum, quamuis in uno corpore: Sunt enim iam uenæ cypressi, uenæ baccarum, uenæ Rosmarini, & similium, igitur sanguis non manet in eadem qualitate, aut eiusdem naturæ. Hic certe rectus liber est, ex quo Anathomia sumi debet, ut nempe homo sciat elementorum ac mycrocosmi substantiam, & proprietatem inter se conferre & comparare, nec enim satis est, ut hominis corpus oculis saltem aspiciamus primo, deinde anathomisetur, intusq; cognoscatur, postea

L A B Y R I N T H V S

coquatur, ac iterum inspiciatur. Nam ista omnia facere, eiusmodi penè quiddam est, ac si rusticus, ac planè idiota Psalmorum librum diligenter inspexerit, ac sedulo reuoluerit, literas quidem ac picturas uidet, præterea autem, nihil fructus, aut utilitatis ex eo aufert. Igitur illa ipsa tum externa, tum interna corporis inspectio, non potest ut perfecta cognitio consistere: quod ut melius intelligatur, unico hoc exemplo, dilucide ac crassiore Minerua ostendam.

Quotquot per mūdum sunt aquarum species, tot etiam in homine sanguinis species, quod ita intelligendum est, quando corpus physicum in suo elemento ponere uelimus, & deinde unicuique elementō suum corpus attribuerē, tunc sanguis est elementum aquæ, non obstante quod sanguis sit calidus, aqua uero minus calida. Nam iste in sanguine calor, non semper à natura est, quemadmodum nec aqua à natura calida, incipit tamen nonnunquam externo calore, physico sole accedente, calefcere, sicuti & terra ad solis æstum calefcit, & sicuti ignis ea, quibus adhibetur, calefacit. Sic etenim ignis elementalī cætera elementa in homine calefacit ac incendit. Et ut diximus, sole feruente, terra calefcit, sic quoque à Sole, qui in homine est, terra & aqua &c. in homine calefcunt. Interim tamen natura istarum, terra scilicet, aquæ, in sua substantia manet, nec per hoc accidens frangitur.

Si autem colligendo: Mundus est calidus, igitur est calidæ naturæ, id minime sequitur, nam quædam in eo calida, quædam uero frigida esse possunt, ut abunde satis dictum est. Sic igitur uos omnia perpendite, ut proponatis corpora elementorum per species, cuiuslibet elementī, deinde idem in physico corpore agite: nam idem de elementis cæli & corpore physico iudicium est.

Dicitur quoque quod summa essentia omnium ossium, quod idem falso dicitur. Nam quemadmodum in lignis uarias formas ac uarias species cognoscimus, sic in ossibus aliæ atque aliæ species, alia atque alia differentia est. Dicunt quidam, quod & uentorum sit una natura, nec hoc uerum, quia sicuti multiplices sunt causæ excitantes &

tes & efficientes uentos, sic quoq; uarię species, & multiplex eorum natura, sic quoque in homine multiplex colica est. Itaq; hic liber in physico corpore ad hunc modum bene diuiditur, ne à falsis definitionibus quorundam scriptorum, nobis imponatur, qui aliter atq; aliter de hoc atq; alio sentiunt, hoc tale, alterum aliud esse dicentes: quorum opera ac uolumina, si legantur, facile indicant, quod principia ac fundamenta eorum ex mera fantasia, & ociofa speculatione proficiscantur, quæ neq; ad Philosophiam, neq; ad Medicinam foeliciter addiscendam satis fundata sunt. Nec hoc omittendum puro: quod in discēdo Philosophus procedere debeat, Medicus autem sequi, id est, quamuis maior mundus præcedere debet, cum suo libro, sic tamen præcedat, ut statim, & è uestigio alter subsequatur. Maior enim mundus ordinari, distribui ac diuidi debet, non solum in generum species, sed etiam in loca, & alios omnes processus ordinesq; in Cosmographia ac Geographia comprehensos, & idem deinde similitima ratione ac uia in physico corpore faciendum. Non enim fat est, unam Cosmographiam, & unam Geographiam esse. Imo duplices esse oportet, quemadmodum & mūdus duplex est, maior scilicet, & minor mundus, quorum mundorum substantia & uarię imagines formæq; quas oculis intuemur, nihil nos morari aut perturbare debebant. Et sic optime dictum est: Vbi Philosophus desinit, ibi Medicus incipit, quod ita accidit.

Posteaquam Philosophus maiorem mundum plane cognouit, tam in firmamento, quàm in elementis, & omnibus generationibus ipsorum, tunc facile quoque cognoscat mundum minorem.

Qui autem huius Philosophiæ rudis est & imperitus, ille nunquam mycrocosmum cognoscat, & sic quicquid de natura hominis uel scribit, uel loquitur, uel cogitat, non aliud in eo agit, nisi quod cribro aquam haurit, (ut dici solet) & quasi cæcus colores discernit ac iudicat. Opinatur solummodo, somniat, & sibi ipsi persuadet, se aureos montes in Hispania uidere, quos non uidet. Quæ igitur hoc libro à me traduntur, æqua ne sint, an iniqua, uerane an falsa ipsimet

iudicate, discernite, rationem cum ueritate simul in consilium adhibete, reperietis certe meliora ac firmiora fundamenta, & plus ueritatis quàm in ullo libro, ex calamo, & atramento nato, in quibus eiusmodi fundamenta ac eiusmodi demonstrationes uidemus esse, cuiusmodi istius, qui ex speculi imagine hominem se cognoscere putat, id enim agit, ut imaginem talem, qualem inspiciat, contempletur, ceterum quid in homine sit, quid in dorso secum gerat, ignorat, imagine saltem contentus est, quam intuetur firmiter, quemadmodum uir tutibus quispiam nouum ædificium contempletur absq; iudicio & ulla ratione, quamuis eiusmodi nugas ac uanas contemplationes hæctenus Pseudomedici pro fundamentis, ac penè pro uexillis in Medicina habuerunt.

QVINTVM CAPVT, DE LIBRO Alchimix, & quod Medicus absq; Alchimia non possit esse Medicus.

D quintum iam librum accedemus, qui fortassis propter nominis malam opinionem, odiosus & fugiendus quibusdam uidebitur, quorum tamen stultitiam carpere fatius est, quàm religionem laudare, in hoc cum rem sacram ac sanctam, utilem ac bonam propter malos quosdam usus, uel abusus potius, qui circa eam reperiuntur, contemnunt ac abijciunt. Sapiens omnino ac prudens uir, rectum in qualibet re inspiciat, & secundum illum rem malam uel bonam iudicat, nec ullo abusu à uero iudicio distrahitur, & recte. Quis enim prudens colori optimo, ac pretioso inuidebit, propterea quod ad malam, ac inhonestam picturam fortassis pictor eum adhibuit? Aut quis lapidem oderit, quem lapicida inconsultius agens, forte frangit? Et sic: Quis uere sapiens Alchimiam damnabit, nobilissimam creaturam ac opus Dei propterea, quod uideat aliquos, minus recte

recte iam didicisse, ac minus sceleriter eam tractare? In Alchimia culpa plane nulla est, in imperitia autem, & in inscitia utentis ea est. Quis hominem fugiet pacificum, ac neminem facile ledentem: quis ue cani irascetur probo ac tractabili, qui tamen à quopiam nimium irritatus remordet? aut quem namius ciuile mordet ac furca suspendi iubet, furem ipsum, an uero rem furto abstractam? furem credo: quia res ipsa, etsi furtiua facta sit, tamen per se bona remanet. Sic quoq; nullo modo scientia aliqua per se bona, utilis ac honesta contemni debet, propter quosdam, qui peius ipsam didicerunt, aut qui inconsultius circa illam agunt. Alchimia autem ars est, tum necessaria tum utilis, qua carere in Medicina non possumus, comprehendit enim in se artem Vulcani. Et sic quoq; scien lum, quid Vulcanus ualeat ac possit. Alchimia est ars, Vulcanus autem est artifex in Alchimia, ergo qui Vulcanus est, ille artem in manu ac potestate sua habet, eam regere ac gubernare, & cum ea arte artificiose agere potest, qui Vulcanus non est, artem perfecte non nouit, nec eius potestatem habet. Circa hanc igitur artem primo aduertere debemus, quod à Deo primum omnia creata sunt, creauit enim ex nihilo aliquid, illud aliquid est semen omnium, & illud semen finem imponit suæ prædestinationi, ac officio suo. Et quanquam ex nihilo omnia in infinitum usq; creata sunt, nihil tamen usq; adeo finitum ac absolutum est, ut in eo nihil amplius desideretur. Creata quidem sunt omnia ac finita, sed tamen non ita finita, ut quibus nihil desit, non ita perfecta sunt, aut absoluta, ut ad rectum finem ac terminum, uel ad extremam perfectionem peruenerint. Relinquitur enim aliquid Vulcano perficiendum, ac finiendum prorsus. Omnia tamen ita creata sunt, ut ad nostras manus perueniant, & in nostra potestate esse incipiant, ita tamen, ut non perfecta, sed perficienda, non ut absoluta, sed manibus nostris abso'uenda. Prima in illis materia perfecta est quidem, media autem & ultima perficienda restant. Arbores ac ligna crescunt, & uti ligna perfectè crescunt, non tamen carbones crescunt, imo redigenda adhuc in carbones sunt, opera no-

stra. Lutum uel Argilla quidem ultro crescit, & perfectè quidem non tamen crescit ut ollæ & alia uasa fictilia sit, sic de omnibus nascentibus. Videndus igitur & cognoscendus est Vulcanus, quis nam sit, & quàm necessarius sit tali exemplo. Ferrum Deus creauit, quale autem? non quidem quale esse debet, non enim calces ferreos equis, non lanceas ferreas, non arma ferrea militibus apta, non falces messoribus &c. sed rude ferrum creauit, & in rudi materia iacens creauit, rudeq; nobis id tradidit. Sed cætera in eo perficienda committit igni, & eius gubernatori Vulcano. Et hoc igitur sic Vulcano commissum est negotium, & ideo qua arte utitur Vulcanus, ars est, & ars quidem perfecta, necessaria ac utilis, imo certa quoq; & non fallax, quia si incerta ac fallax ars est, necessaria non esset. Sequitur ergo iam ex his talis ordo, quod istud rude ferrum primo purgari debeat, & ita ab impura materia, purius quod est, separari, deinde purius ferrum fabro committitur ferrario, qui arte sua illud tractare, & ad quamlibet formam aptum, fingere ac cudere possit, & ignis ferrum mollificans ac liquefaciens, est Alchimia, faber autem tractare ipsum sciens, est Vulcanus, imo ut ultro hoc pergamus: Ignis in foco lucens, est Alchimia, in fornace calefaciens, est Alchimia, culinæ autem minister, ignem ordinans ac temperans, item calefactor fornacis sunt Vulcani. Sic quoq; cum Medicina sese res habet: Est enim & illa à Deo creata, sed non perfecta, non ita præparata, ut plane absoluta sit, sed sub terra adhuc occultata, non ab impuriore materia purgata, & id quod restat in ea perficiendum Vulcano, id est, Medico committitur, purgandum scilicet illam à fecibus liquefaciendi &c. ut suprà de ferro uidimus. Quas enim oculis herbas cernimus, id non est Medicina. Item quas gemmas, quasue arbores uidemus, non est id Medicina recta ac perfecta. Oculi enim saltem partem immundiorē ac rudem materiam uident, quæ a recta Medicina nondum legregata est, & in qua impurius pars adhuc occultatur. Quid igitur? Impurius pars prius purganda est & abiicienda, & postea Medicina apparebit. Sic igitur
Medicinam

Medicinam purgare, mundare, dissoluere, meliorem ex ea partem colligere, illud omne inquam Alchimia est, labor ac officium in agendo hoc Vulcani est. Hic igitur Vulcanus pharmacopolam ac ministrum culinæ sic agit, quemadmodum ante fabrum ferrarium agit. Et quia sæpius accidit, ut ex terra purum absolutumq; aurum argentumq; effodimus, sic quoq; Medicina nonnunquam pura, & ab omnibus partibus absoluta reperitur, & tale argentum aurumq; qua à natura absolutum, non magnum negotium requirit in purgando, sed fulminationem solummodo, ac probatione ignis opus habet, quod idem eodem modo de Medicina intelligendum est. His iam sic peractis & sic Medicina parata opera & auxilio Alchimie ut diximus, tunc ista Medicina demum perfecta, ministro culinæ datur, ut sic ægrotanti ad ualeitudinem fiat cibus. Ad hanc etiam rem non inconueniens mihi uidetur de pane exemplum adiungere. Exterior ars Alchimie, quæ circa panem coquendo in furno fit, non est tantæ potentie, ut panem ad ultimam ac finalem materiam redigere ac perducere queat, sed ad mediam tantum potest. Natura primam materiam perficit, ut in aristis siliginem, postea Alchimia statim incipit, metendo, colligendo, molendo, in furno pinfendo. Iam prima materia absoluta est per naturam, & media per Alchimiam, restat ultimæ materie perfectio, quæ fit per Alchimiam microcosmi. Sic iterum incipiendo Microcosmica Alchimia, panem tanquam primam iam materiam ad os defert, ibi frangit, mandit ac ruminat, & hoc primum opus est, ac officium: in stomacho deinde media materia fit, dum concoquitur, postea uero dum in sanguinem ac carnem abire compellitur, tertium, Alchimie officium est, & sic ultimæ materie perfectio.

Econtra quoq; alio modo Alchimia cernitur in morbis, nam ipsa infirmitas est prima materia, infirmitatis declinatio, est secunda uel media, mors postea subsequens, est ultima materia. Item putrefactio cadaueris, est primum officium Alchimie & prima materia, consumptio est secunda, puluis ac terra ultima. Sic nam perpetuo cum

tuo cum Alchimia nobiscum in creatis à Deo omnipotente, procedit. Et sic ad propositum meum redeundo, nihil in creatione ad ultimam usq; materiam perficitur, nihil absolute planè creatur, quo ad ultimam materiam dico: omnia tamen in primæ materiæ perfectione creantur, postea Vulcanus suo officio fungitur, & istam creatam in prima materia rem, perfectam, per secundam usque ad ultimam perducit, ac absolvit, idq; per artem Alchimicam. Sic iam Archeus, id est, internus Vulcanus sequitur, qui circulos ducit, Geometriam exercet, materiam præparat, iuxta diuisiones ac regulas suæ artis Alchimiæ, sublimando scilicet distillando, reuerberando &c. Hæ enim artes omnes intrinsecus in homine sunt, quemadmodum extrinsecus in Alchimia. Sic Archeus & Vulcanus, materias separant, & quod nondum absolutum sit, per Alchimiam ad absolutum finem perducatur, absoluaturq;. Sunt itaque huius artis multifariam artifices. Nam sunt Alchimiæ metallorum, qui plumbum à prima impura materia liberant, à ruditate purgant, ut in operando eius usus esse possit: sunt Alchimiæ mineralium, qui antimomum mixtum in antimomum purum transformant, ex sulphure sulphur reddunt, ex uitriolo uitriolum conficiunt, ex quibus omnibus apparet effectus Alchimiæ, quia mediante igne, agit, præparat, absolvit, purum ab impuro purgat & mundat. Quamuis etiam non omnia media, quibus Alchimia operatur, ita calida sunt, ut quasi ignis externus urant: tamen propter munus suum, ac officium proprium, ignis uocantur, cum idem in suo genere proportionabiliter agunt. Sic Alchimiæ lignorum, sunt fabri lignarij: præparant enim ligna ædificijs, ut sint apta. Sic statuarius Alchimista est, purgans inutilia à ligno, ut aptum efficiatur, ad quaslibet imagines. Et sic Alchimiæ sunt Medicinæ, qui eã à uera Medicina separant, quæ uerè Medicina non sunt. Iam igitur uidere ac quasi clarissima luce cernere licet, qualiter sit ars Alchimistica, talis nempe, quæ superflua ab utilioribus segregat, & rem quamlibet in ultimam suam materiam redigit. Ego autem quòd hæc de Alchimia pluribus differo,

dissero, & cur hunc librum interfeco, causam habeo hanc, quod ui-
 deo in pictis, ac multis libris artem nullam esse Alchemicam. Sed uo-
 luendo ac reuoluendo, sursum deorsum inconsulte miscendo, & qua-
 drata rotundis mutando, non quidem purgant res sibi purgandas,
non mundificant, sed contaminant potius, maculant ac coinqui-
nant, non perficiunt, non absoluunt, sed dissecant magis, disrum-
punt ac lacerant, ut sic quoque uariam ac immundam commixtio-
nem sues etiam, nedum homines nauleam ciere facile possunt. Ho-
 rum igitur inutilem ac abhorrendam operam negligimus merito
 ac abhorremus, imo & damnamus. Ideo à Deo opt. max. hæc recta
 ac naturalis Alchimia ars nobis diuinitus data, ac instituta est. Al-
tera autem, qua se immundi, sordidi ac sorditati Apothecarij iacti-
rant, ars non est, sed immunditia mera, qua tamen Syrupi nobis co-
quuntur, laxatiua parantur, composita conficiuntur. Vide igitur
 quæso quàm pulchras, quàmq; utiles artes Alchmicas ac Medicas,
scripti isti Pseudomedicorum libri nobis proferant, quàm pulchre
curatas ac absolutas scientias, simulatores isti ac ficti, uixq; semime-
dici nobis exhibent: in quibus perlegendis non quidem immerito
quis meliorem uitæ partem consumit. Non sic, non sic inquam, cras-
 so modo, Syrupi ac laxatiua coquuntur, sed subtilius agendum, ar-
tificiose procedendum, puriusq; aliquantulum Alchmistica ars
exercenda est. In hoc enim hæc scientia Alchmica inuenta, in hoc
 nobis data est, ut profit non oblit, munda sit ac pura, non conspur-
 cata, non mille modis inquinata, non deniq; quauis latrina magis
immunda. Medicus igitur sic cogitet: Quia Deus creator ab initio
nihil absoluti creauit, nihil omnino perfecti produxit, nihil ad ulti-
mam usque materiam traduxit, sed ista omnia Vulcano peragenda
commisit, istud officium Archeo subeundum reliquit &c. Ergo nec
ego Alchimiam negligam, sed amplectar potius, non Vulcanum
depellam, sed ipse potius Vulcanum in mea Medicina agam &c.
Videbit enim ille Medicus hac arte non minus in Medicina opus
esse, quàm aqua & igne in uita nostra opus habemus, quia imperfe-
 ctum

Etum perficit, nihil impurum, nil nisi mundum ac syncerum relin-
quit: quod uel hoc exemplo optime patet: Panis datus nobis est, &
quotidie datur à Patre nostro cœlesti, non tamen talis datur, qua-
lem à pistore accipimus, sed imperfectius quiddam, quod ut perfe-
ctius fiat, panisq; nomine gaudeat, tres ante Vulcani requirun-
tur: Agricola scilicet, qui seminet metatq;: Molitor, qui conterat
maceretq;: item Pistor, qui in farinam redigat. Sic quoq; in Medici-
na fieri necesse est, & sic cum interiore quoq; Vulcano fieri debet.
Non igitur pudeat Medicum huius artis Alchimiçæ, nec eam con-
temnuat artem, scilicet ad multa ac magna necessariam, ut diximus.
Sin autem eam neglexerit, ac paruifecerit, certissimum id inditi-
um est, cum non esse Medicinæ Doctorem, sed ornatum potius
Beanum, & eiusmodi Doctorem, quale in speculo corpus uideri
solet.

SEXTVM CAPVT, DE LIBRO

Medicinæ, qui Experientia appellatur, & quomo-
do Medicus illum discere debeat,

V I A igitur Medicus experientiam habere debeat, cum Medicina nihil aliud penè sit, quàm experientia, nempe certitudo eorum quæ agit, Est enim experientia certa, confirmata ac infallibilis potentia agendi in qualibet re, & qui hanc experientiam non habet, id est, qui tali firmitate ac certitudine, in rebus ac operationibus suis non nititur, is Medicus dubitans, imperfectus, ac penè pendens est, non certus, non recte institutus. Igitur de experientia, experimento, ac scientia hoc libro tractare instituimus, ut quid quodlibet istorum sit melius Medicus intelligat. Dico igitur quòd quicquid experientia, quæ quasi indicis officio in rebus agendis fungitur, uel probat uel improbat, id & à Medico probari uel improbari, recipi uel reijci

uel reijci debet. Illa igitur de qua dicimus, experientia, debet cum scientia concurrere ac coniuncta esse : Nam absq; scientia non est experientia. Etsi enim nonnunquam forte experimentum reperitur quod consistat, ac probatum (ut uulgo Medicorum dicitur) sit, tamen illud experimentum mediante scientia, ad experientiam duci necesse est, ut infallibile fiat, & cuius usus frequentior fiet : erit enim tunc ista experientia infallibilis. Sin autem absq; scientia quoque fuerit experientia, tunc amplius ea uti non licebit, quia non experientia recta est, sed experimentum saltem nudum, absq; scientia. Iam igitur diuiduntur ac discernuntur ab inuicem experimentum & experientia, item experientia & scientia. Quia experimentum ad sortem quasi incidit, incertis sedibus errat, nihil firmi promittit, quia nudum. Experientia autem uestita ac munita est, certitudinem in se habens, iuxta ueras ac infallibiles regulas agit. Scientia uero est experientiae mater, ita ut absq; scientia in experientia nihil fiat, sed sit saltem nudum experimentum, ut exempli gratia. Scammonaea purgat, experimentum est: Simphyto sanantur fracta crura & alia ossa fracta, item ruptura, est experimentum: Saphyrus sanat antracem, experimentum est. Hæc quamuis experimenta sunt, sunt experientia reperta, tamen necesse est, propter morborum pluralitatem, ut scientia quoq; adsit, sciaturq; cui morbo tale experimentum, & in quo homine adhibeatur. Nullus enim morbus reperitur, qui non uel secundum membra, uel naturam complexionemq; hominis mutetur. Igitur quia in hoc cautius agendum, & quia differentia morborum, quantitas ac qualitas consideranda est, non experimento certe utendum, sed scientia quoq; adhibenda, quæ scilicet morbum à morbo discernat experimento, quasi uiam monstrat, quo pergere debeat. Et quemadmodum Pyrus uel alia arbor ferens fructum, illud ipsum quod fructum scilicet fert, ex scientia facit, quæ à Deo arbori indita est, & sic per scientiam flores producit, folia emittit, deinde Pyra format. Et hæc in arbore scientia miranda quidem est, quamuis nec homo quidem pingere aut scribere

L A B Y R I N T H V S

bene potest, nisi id fiat per experientiam & experimentum. Redu-
 undo tamen ad pyrum: Arbor ista, hæc omnia ordine ac mirabili-
 ter faciens, per scientiam facit, istam scientiam per se & suam natu-
 ram habet à Deo acceptam scilicet. Id igitur, cum ita singulis annis
 & perpetuo usq; fieri uidemus, experimentum nobis patet: cetum
 enim credimus, quia uidemus. Scientia autem in nobis non est, ex-
 perimentum solummodo habemus, quia ita fieri hoc experimur, &
 illud ipsum quòd aliter non accidit, experientia est, quæ quoq; in no-
 bis non est, sed in arbore. Item Scammonea purgat, & hoc facit per
 scientiam purgandi, quam à Deo in sua natura habet; nouit enim
 pulchrè quid & quomodo purgandum sit; talis in te quoq; fiat cog-
 noscendo scilicet eam: tunc experientiam tu habebis una cum sci-
 entia, experimentum tamen non habes. Sin autem proprietatem,
 uirtutem, ac totam naturam eius nescias, solum hoc nosti, quid
 purgat, tunc experimentum tantum habes absque scientia, & sic
 non aliter Scammoneam nosti, quàm Gallus quidam natione, lin-
 guæ Germanicæ ignarus, si Germanum sermonem audit, nouit qui-
 dem se Germanam linguam audire, qualis autem sit sermo, qua de
 re, quid significet, quidise quis loquatur, id ignorat. Sic quoque in
 experimento sese res habet. Oculi aliquid uident sic esse, intellectus
 tamen, cur sic sit, non adest, in oculis experimentum tantum est,
 non experientia. Sic igitur colligendo: Quia summus Deus pyro
 cæterisq; arboribus hanc tantam scientiam indidit, quanto magis
 homini eam dabit, si iuxta primi libri doctrinam egregiè studuerit,
 cogitabit.

Et sic uidemus, quòd scientia sit quædam quasi influentia, quæ
 in natura sepulta ac occultata iacet, quam nos tamen eripere & ex-
 trahere deberemus, dum enim iacet, dum occultatur, nil nobis pro-
 dest, sed quasi talentum subtus terram occultatum, perit, quod fieri
 non debet, imo nihil tam arcanum, tam abditum nobis uideri debet,
 quin id eruere ac cognoscere conemur. Quo igitur modo, ac pacto
 ista occulta nota nobis fiunt? Id quidem Magica ars tribus partibus
 distincta

distincta breuiter ac methodice nobis ostendit, & arcana manifestat. In schola scilicet Medicorum, Philosophorum, Astronomorum & similibus, Sic enim mediantibus his, necesse est experientiam in te nasci, absq; his autem, mera ac inanis fantasia, & deliratio est, ex qua egregij nobis Fantastæ nascuntur, qui nescio quas subtilitates ingentes, & miras speculationes ostendunt, easq; absq; omnifundamento ac ueritate. Notandum autem iam quoq; est, inter scientiam & experientiam differentia, ultra eam quam supra de experientia & experimento uidimus. Scientia est in illo, cui à Deo diuinitus data est: experientia autem & quasi testimonium uerum de eo, in quo scientia esse intelligitur, ut in pyro; nam pyrus scientiam in se habet, nos autem, quare operationes eius cognoscimus, experientiam habemus ipsius scientiæ, & sic deinde testamur nostra experientia, scientiam in pyro perfectam esse.

Ad hoc autem sextus liber hic ponitur à me, quo talis scientia in nos perueniat, ut similiter patientes ac ægrotantes à nobis curandi, tales nobis sunt curæ ac diligentia nostræ, circa illos adhibita, ut intelligant in nobis rectam scientiam. Quicquid enim plane perfectè, ac iustè naturæ ordine perficitur, id scientia est, ea ubi non est, ibi nec experientia, sed experimentum saltem absq; scientia est, Cur enim sic dico? Accipe hoc, utere, sanabit spero: Ego enim sæpius usus sum, & expertus &c. Ecce, nonne hic fateri necesse est, quod experimentum solummodo tentando, & opinando consistit, Nec facile uni sic dicenti, quis fidet, nemo facile ausus fuerit hæc quoq; experiri, ne forte cum periculo experiatur. Si autem dixerò: Hoc fac, hoc fume, sic tibi fiet, sic fructum ex hac re uidebis, quod scio &c. tunc nimirum firmi quiddam, & tunc cum experientia scientia iuncta est, quilibet nostrum ea dicenti fidem habebit. Si igitur multum interest inter experientiam & scientiam, quod tamen non ita uolo, ut experientia & experimentum idem intelligantur. Sed experientiam eam dico, quæ ex scientia proficiscitur, docetur ac sumitur. Sic enim uia in nobis paratur ad scientiam ipsam, incipien-

do scilicet à scientia, nō ab experimento, ut quia scio, quod bombardam incensa grauiter ferit, ac muros turesq; deiicit, experimentum fit, scientia autem est, quod istam bombardam dirigere, ac diametraliter aduersus murum ponere queam, ita, ut emissa, non possit murum præterire, non possit à meta illa aberrare. Et hoc facere sciens sagittarius dici meretur: Si autem ita comparatū est, ut unus ictus forte certus fiat, ac feriat, sequentes decem, aut plures postremo incerti sint, ac murum subter, aut præteruolant, id scientia non est. Et sic uideri licet, quod scientia prior sit, ac præcedere debeat experimentum. Cogitet igitur iam quilibet secum, quod Deus singulis rebus, singula dona donauerit, singula creata singulis suis uirtutibus ornarit, quæ uirtutes sunt scientia. Si igitur arboribus ac herbis scientiam dedit hanc, ut ad finem suum ultro sciat peruenire omni forma ac essentia, quanto magis Medicum scientia donabit? & ut rosas ac flosculos campi ornabit, quo dona eius, ac fructus in curando ægroto appareant, cuiusq; scientia perfecta ac absoluta, ultro in multorum utilitates redundet, non secus, atq; pira, pomaq; maturata, in usum nostrum cadere ex arbore solent. Omne donum à Deo perfectum, & omnis scientia absoluta est à Deo, sicut arboris & herbæ uires, uirtutes, ac succum suum à Deo accipiunt, & illa scientia à Deo impetrata, est absoluta, experimentum uero absq; scientia, & experientia absque scientia, non est absoluta nec certa. Quemadmodum enim in piro scientia, ita certa est, ut nunquam uel pomum uel in aliam arborem degenerat.

Sic in homine scientia ita certa est, ut aliter se habere nequeat, quam deinde homo quilibet augere & ad summum exercere pro uiribus debet. Imo etiam conari sedulo, ut Alchimistarum modo ad supremum & ultimum gradum eam exercent, perducantq;. Arbores scientiam suam grauiter exercent, donec per folia, per flores, ac longo post tempore ad summum gradum, id est, ad fructus perducant. Sic homo quoq; scientia præditus, illam exercere debet, & augere indies, ut fructum aliquando ex ea habeat. Aliud est, dum ex
sua scien-

sua scientia arbor fructus producit, & aliud, dum iam producti ac maturati cadunt. Sic quoq; differentia est, in crescendo purum, & deinde purgando purum ab impuro. Nam id quod crescit in scientiam uberiolem, non purgatur, quod autem ad iustum modum creuit, id purgatur.

Notandum quoq; omnibus modis iuxta prædicta est, quod quilibet homo ad quiddam nascitur, & quod unicuique præcipuum quoddam donum à Deo datum est, in quo uno manere, illud exercere, & in eo se delectare ac beatum arbitrari debet, nec aliud exposcere. Quilibet enim suæ scientiæ exercendæ ac augendæ sufficit, aliam autem appetendo, frustra laborat, inanemq; operam sumit, quia aptus ad illam non est. Cur enim pyrus optaret, à corylo scientiam addiscere? cur ficus à dumis ac spinis? Frustra enim pyrus laborat corylus fieri, & è contra, quare quælibet scientiam suam nacta est, quam tractet, augeat, ac deniq; finiat. Sequitur igitur, iusto ordine, liber scientiarum, ut eas discamus, & per experientiam in medicum proferamus. Et hæc omnia indico ideo, ut cognoscatis, non solum scientiam, quæ in pyro est, sed omnium rerum aliarum scientiarum, præsertim rerum Medicorum, quo intelligatis qualem omnipotens Deus scientiam uitriolatis dederit, per quam ægrotantes sanantur, Vt sic sciam, per quam uitriolus operatur, in uobismet ipsis reperiatur imaginatiue, uti in uitriolo essentialiter est impressa: loquor de impressione luminis naturæ, ut sunt radij, qui tibi quoque imprimuntur. Decumbentes subleuare, ægrotantibus subuenire, ac morbos depellere, est scientia. Hæc autem scientia in Medico non est, sed in Medicina. Ex quo sequitur, quia scientiam generandi non habet, sed scientiam solum administrandi, & propter administrationem cogatur illam etiam scientiam quærere, quæ in Medicina, & si scientiæ ipsius in illo non minus debent esse, quàm in natura, propter uim impressionis ex lumine Naturæ. Nam ista scientia naturæ si in Medico non fuerit, hinc atq; illinc tendet, iam hoc iam aliud aget, certi nihil habet, nisi de Medicina garriendi facultatem.

cultatem. Sic quidem Medicinæ libri, aliqua ex parte ostensi sunt, ex quibus Medicus bonus se fundare, & suam artem haurire debet, id tamen labore diligenti & assidua inquisitione ac perscrutatione, non inertia, non desidia aut tedio, non Endimionis more dormiendo, ac assatam columbam frustra expectando, non deniq; Sophistica uia, sua subtilitate ægrotum obruncando. Dabitq; operam, ut sequentes quoq; libros bene cognoscat, quo omni ex parte perfectus fiat, ac omnes Medicinæ libros bene perfectos habeat.

SEPTIMUM CAPVT, DE NATURALIBUS PHARMACOPOLIS ac Medicis.

NA M autem negari non potest, quin omnes operationes ac actiones externæ sint quoddam inditium, uel quædam quasi æmulatrix actionum internarum, ac quod externæ ab interioribus proueniant. Inditium enim certum est, quod quemadmodum in externis rebus & inter homines passim natura operatur, sic in homine quoq; sagax ac industria sit, uaria operando & producendo, ut in hoc exemplo uidere licet. Natura ædificauit, posuit, ac fundauit in modo suo Pharmacopoliam, non aliter, atq; in ciuitate quadam Pharmacopolias uarijs Medicinis, ac omnis generis herbis instructas uidemus. Sicuti igitur in tali Pharmacopolia herbæ colliguntur, Medicinæ parantur & omnia ad hanc artem necessaria inueniuntur, in una tamen plura simplicia, compositaue plura, quàm in altera sunt, item aliter in una parata custodiaq; quàm in alia. Sic quoq; cum Pharmacopolis in toto mundo quæ sunt, esse solet. Omnis enim campus, omnis ager, omne floridum pratium, omnes deniq; montes collesq; Apothecæ uel Pharmacopolis sunt, quas nobis edificat, ac herbis, Medicinisq; omnibus instruit ipsa natura, & secundum istam
Pharmaco-

Pharmacopoliam naturæ nostras quoq; si diligentes esse uelimus, instruere debemus. Porro autem in tota rerum natura, una tantum est Pharmacopolia uniuersalis, quæ est totus hic mundus, sub uno tecto, tecta ac comprehensa, & in unius manu posita. Unus enim in illa Pharmacopolia, unus qui herbas colligit, producit ac contundit, unus per totum mundum, qui mortarium exercet. Et omnes nostri secundum illam, & ad imitationem illius, suas quoque instruunt Pharmacopoliæ, quæ sunt particulares, non enim uniuersali pares esse possunt. Habent quædam, non tamen omnia: parant quædam, non tamen tam perfecte, quia naturæ Pharmacopolia hominum longe exuperat ac uincit. Hæc cuncta ideo dicuntur à me, ut intelligamus in homine quoq; talem naturalem Pharmacopoliam esse positam, in qua omnia inueniuntur bona ac mala, curantia ac uenenosa, simplicia ac materialia, non secus, quàm in externa illa mundi Pharmacopolia. Hæc cum ita se habent, iam ultra progrediendum est, & sciendum, quod quælibet Pharmacopolia, Medicum proprium habet. Natura Pharmacopoliam habet, quam ipsa ædificauit ac instruxit, ergo Medicum quoq; procul dubio habebit, de quo Medico sic ordine uidebimus.

Homo quia naturam imitatur, & qualemcumq; potest ad naturæ uniuersalis Apothecæ imitationem, sibi quoq; particularem instruit, Medicum in illa sua habet, administratorem uel factorem, uti nocant, illam scilicet, cui omnia in ea agenda, perficienda, emendanda ac uendenda committit: sic quoque & natura Medicum habet, qui Medicinis utitur, eas ordine dispensat, profert, ac ad ista loca producit, ubi eius usus esse potest, & ubi Medicina maxime opus est. Homo pharmacopola in sua officina uersatur, agit, tundit, ac eiusmodi officij sui munera subit, & est pharmacopola uel Medicus uisibilis. Ille autem qui naturali ac uniuersali pharmacopolia præfectus est, & qui in illa medicum agit, inuisibilis. Et sic post istam æquiparationem Pharmacopolia internæ & externæ, uisibilis ac inuisibilis, sequitur alia de Pharmacopolia, scilicet interna uniuersali, &

F interna:

interna particulari. Id enim, quod de uniuersali totius mundi Apotheca & Apothecano Medico uidimus, idem iam de alia uidebimus. Est enim, ut supra admonuimus, in homine quoq; Apotheca, ergo in homine quoq; inuisibilis quidam Apothecarius & Medicus erit, qui omnia agat, ordinet, dispenset, applicet ac administret &c. Quæ omnia ita esse, nam nobis, quasi ante oculos ponit, admonetq; ut ex hoc libro discamus, omisis interim nostris friuolis fantasijs, quæ nil nisi uolantes ac mobiles quidam uenti & spiritus sunt. Iam igitur, cur ego talem Pharmacopoliã & talem Medicum describo, accipite. Omnis Medicina creata est causa ægrotantium, & duplex est, interna & externa: externam homo gerit, internam natura, quod ita intelligendum est: Omnis homo, statim postquam ex utero matris exiuerit, & in hunc mundum nascitur, omnibus morbis subditus fit, & ad omnes ægri tudines aptus, imo in se etiam potentialiter omnes morbos habet, etiam in utero materno: & nisi in homine ille internus Medicus quoque esset, qui proprie curat, uix credo infantulum uiuum, aut ad minus sanum in terra nasci posse. Sic igitur qui à natura morbis plenus nascitur, ubi isti morbi sunt, ibi Medicina est, ibi & Medicus est. A natura igitur morbus, à natura quoque Medicus est & Medicina, & sicuti natura homini adiunxit proprium sanitatis destructorem, sic è contra sanitatis conseruatore m dedit. Destructor igitur singulis horis ac singulis momentis, id dat operam, ut destruat ac corrumpat, diligens est ac sedulus, ut citissime pessimis plagis feriat, ac demum interficiat hominem. E contra uero conseruator nature fortiter pro sanitate ac incolumitate eius pugnat, insidias aduersarij destruit, uim illatam propellit, quicquid damni ab hoste accepit, refarcit, & in summa, quicquid deiectum est, iterum ille naturalis & nobis innatus Medicus recuperat. Item destructor, ad destruendum reperit apta instrumenta in corpore hominis, sic ad resistendum illi, alter quoq; reperit instrumenta & Medicinam in mycrocosmo. In mundo externo, ædium destructor habet instrumenta sua, quibus deicit frangitq; omnia facile, alter autem

autem ædificator scilicet ædium, sua quoq; habet, quibus in ædificando adiuuatur, & sic ex utraq; parte instrumentis ac armis suis parati sunt, alter in austruendo sepem fortis, alter in destruendo æque fortis est. Sic in nostro quoq; corpore summa intentio adest ad destruendū, ex altera uero parte item summa intentio ad adstruendum: alter ad pernitiem sanitatis nostræ laborat, alter ad ualitudinem conseruandam incumbit. Destructor in corpore nostro, arripit Realgar, & sic ueneno mycrocosmum necare conatur, philtrum sic parat, conseruator uero statim hoc uidens, Antimonij flores decerpit, ac uenenum depellit. Hoc pacto fit, ut corpus iam ægrotare incipiat, mox iterum reconualefcit: patitur enim quotidie hanc controuersiam, ac quasi metamorphosin corpus nostrum, quia hæ operationes & colluctationes destructoris & restauratoris, nunquam cessant, perpetuo enim belligerantur, semper conflictantur, nulla seditionum, nulla contentionis intermissio, nec pacis aut concordia ulla spes est, dum uiuimus: quemadmodum in externo mundo seditiosi & pacifici, mites ac horridi, sanguinolenti ac probi semper opponuntur ad inuicem. Nam ubi firmamenta ac elementa sunt, sicuti in mycrocosmo, ibi discordiam ac concordiam, pacem ac bellum quoq; esse necesse est. Cogitabit igitur, ac secum perpendet homo merito, nisi à benignissimo Deo, naturalis cum Medicina tum Medicus & Pharmacopolia, nobis diuinitus data fuisset, ac in nobis creata, quod propter externam Medicinam, uix uitam attingere, ne dum diutius uiuere ac ualere possemus. Terra, quoties à Solis calore infestatur, ita ut omnino arescat, ac pulueris modo exiccatur, toties refocillationem à pluuijs recipit. Siccitas morbus est terræ, humor imbrium Medicina. Et hæc in externo hoc mundo Deus ita creauit, quæ ad eundem modum in homine, in mycrocosmo hoc nostro, inquam, obseruanda ac notanda sunt, quia eadem ex utraq; parte ratio est. Nisi enim pluuia terram exhilaret, exiccatur, & nisi in homine pluuia internæ caderent, corpus quoq; exiccaretur. E contra, si frequentiores, aut fortiores imbres fuerint,

L A B Y R I N T H V S

omnia suffocantur, quia, & pereunt, in homine quoq; si nimius fuerit pluuiarum usus, suffocabitur, à Sole damnum datur, pluuiæ id depellant, & pluuiarum item incommoda Solis commoditas aufert: Sol utilis est ac inutilis, pluuiæ utilis ac inutilis simul, ut diximus. Sic spero facile est intelligere originem consumptionis, quæ in homine nunquam fit, ut est pthisis, ethica &c. Item originem multarum pluuiarum in homine, ut est hydropifis uel hypofarca, ut quidam eam uocant, & sic de cæteris. Nam pauca solum exempla in medium produco, cum de omnibus docere nimis longum foret, nec huius operis institutum est. Multæ etenim hydropifis, multæ tabes, & alij morbi quotidie naturaliter curantur ab isto Medico & Medicina nobis inrita, quam homo non uidet. Sic enim Deus misericors nos suos homines per huiusmodi Medicinam tuetur, & nostrorum curam agit, in omnibus uis nostris, ne forte periclitemur aut moriamur: beneplacitum habet enim in ualitudine ac longiore uita nostra. Nec tamen ille intrinsecus Medicus, de quo modo diximus, solus est, qui sanitatem nostram tuetur, nec illa Medicina sola in ualitudinem nostram creata est, imo est alius Medicus, & alia adhuc Medicina, de quibus quoq; paucis dicendum est. Homo quidem à principio in miserijs admiserias, ad pericula & ægritudines multas nascitur, & quia hoc ita est, duo ei constituti sunt tutores in lumine naturæ, qui eius curam agant, qui eum, si forte periclitetur grauius, adiuuent, quiq; malis aduenientibus, resistent. Unus est intrinsecus ille Medicus, cum sua intrinseca Medicina, de quibus diximus, quæ cum homine simul & concipiuntur, in utero materno, & in terram nascuntur. Ille Medicus tam diu suum officium tuetur, quousq; præuiribus id potest, posteaquàm autem uires ipsum deficiunt, & ruinam quasi minatur, tunc destructoris uires & fortitudo augentur, ac pergit in homine triumphare, conseruator autem aciem suam uertit ac fugit, istic scilicet recedens, quo ab initio destinatus est. Hoc itaq; in destructore augmentum, & in conseruatore diminutio ubi fieri incipiunt, tunc demum necessitas ipsa, alterum tutorem, id est, Me-

est, Medicum externum ad subsidium uocat, eiusq; tunc auxilium implorat, qui Medicus tum rem audacter aggrediarur, destructorem sanitatis conetur caute superare, uincere ac in totum extinguere, cogitet sibi in uestigia antecessoris sui, id est, conseruatoris iam debilitati eundem esse, prouinciam sibi commissam fortiter defendendam. Solet enim is secundus Medicus ibi incipere, ubi prior pugnare desijt. Sic itaq; Deus omnipotens alterum contra destructorem mittit bellatorem, quem destructorem antea ignorauit: illi alteri dico conseruatori, arma & auxilium ministrat, herbas scilicet ac Medicinam ex terra nobis nata, qua hostem destructorem uel omnino depellat, uel in fugam tantum uertat.

Hæc omnia, inquam, tum fiunt, posteaquàm primus internus conseruator grauius uulneratus cadit, ac secundo officium suum committit, tunc demum hic externus alter dux incipit, qui nouos milites conscribit, ac exercitum de nouo reparat. Postremo tamen, quia oportet ut fatali necessitati coactus homo, semel cadat, & uincatur, dum constitutum si terminum uincere ac præterire nequit, mors uictoriam obtinet, & triumphat, contra quam Medicus nullus esse potest, nisi is unicus, qui ipsam etiam mortem uicit, & mortuos sapius resuscitauit, ac quibus hoc facienti potestatem dedit. Videte igitur quæso, ac cognoscite, quid homo Medicus ex hoc libro maioris Pharmacopolix ad suam minorem uel particularem sumere ac transferre debeat, & quomodo externus Medicus interiori aliqua ex parte par sit, ac ab illo discat. Item quomodo & quando externus incipiat, tunc scilicet cum internus officium suum deserit. Item Pharmacopola de istis simplicibus, ac compositis certus esse debeat, quibus in receptis suis utitur. Nam hæc si desunt, aut diutius absunt, aut à Medico imperito, secus quàm debeant ordinantur, ægrotusq; talem nactus sit Medicum, qui non per ostium rectum ingrediatur, sed alibi descendat, Apothecariusq; quid pro quo in medicamentis ponat, tunc demum ad restim res redit, tunc & extremum periculum decumbens incidit, & nil nisi labor ac dolor undiq; adest.

OCTAVVM CAPVT, DE

Theorica Medicina, quomodo ista
accipiatur.

T autem rectius intelligatur, unde Theorica sumi debeat, quæ ad Medicinam attinet, uidendum est prius, quasi in exemplo, unde Theologia, sit interrogando, id est, ubi suam Theoricam habeat. Habet enim eam à Deo, & ideo loquitur ac tractat de Deo, Nam quicquid inuenit in Deo, & in Deo habet, & à Deo accipit, id omne Theologia est, Practica ac Theorica simul: non enim discernuntur ad inuicem: Sic quoq; diligenter aduerte: Vbi est Medicina? in natura. Vbi autem morbus est? in paciente. Iam igitur sequitur, quod ex his duobus natura scilicet ac paciente, Theorica Medicinæ constat, quæ est duplex. Prima est Theorica essentiæ curæ, Altera Theorica essentiæ causæ, & ex his duabus una Theorica efficiatur necesse est. Quomodo autem Theorica inueniatur, & quomodo ita apprehendatur, ut calamo & atramento describi queat, animaduertite. Primo necesse est, ut quilibet Medicus Theoricus ex Deo, & de Deo loquatur, ex quo omne principium est, & qui ipse omnia est, in omnibus, & ut sacrosancta Scriptura loquitur, omne bonum perfectum ex Deo est. Ergo Theorica Medicina quoq; ex Deo est, quod sacra Scriptura testatur, dicens: Quod Deus Medicum & Medicinam ex terra creauit: Cum igitur creata à Deo perfecta sunt, sequitur quod Medicus & Medicina perfecta sint, & quod malè ualentes Medicorū opus habent, necesse est, ut ille Medicus perfectus fiat, aliàs enim nihil ægroto prodesse. Medicus igitur, qui uelit Theoricus esse, oportet ut Theoricam ex iusto libro discat: primo ex Deo. Ille enim labia nostra aperire debet, nosq; adiuuare in omnibus operibus, quæ in ipsius nomine incipiuntur & peraguntur: nam absq; illo, nihil plane potest, prosperum aut bonum esse. Deinde cæteros
libros.

libros, quos hactenus indicauimus, summa cura perdiscat, cognoscat ac peruestiget, ut nihil plane loquatur aut agat, nisi quod ex ipsis didicerit. Sic erunt Theorica causæ & Theorica curæ coniunctæ & copulatæ, & quicquid ex his proficiscitur, aut theoretatur, erit perfectum ac absolutum, quoniam libri isti ex quibus discitur, sunt absoluti: nam à Deo compositi, à Deo conscripti, ligati & in Dei bibliothecam delati sunt, Deiq; adeo præsidio custodiuntur. Non igitur fallacia in illis est, non dolus, non error, non incertitudo, non opinio &c. non deceptio. Hinc Theorica postea in chartis describi & possunt & debent, ita tamen prouide, ut naturæ lumen semper nobis rectam instructionem largiatur, non homo, ut uel hoc modo patet. Iustitiâ ac uitam æternam quæ sit, per quem sit, & qualis futura sit, præscriptam habemus in Euangelio & sacrosancta Scriptura, cum omnibus simul ad iustitiam necessarijs, & satis hoc est. Iam autem ipsam iusticiam in chartis membranifue descriptam esse, & in chartis manere, satis id non est, imo uberius progrediendum, & alibi quærenda est, apud illum nempe, apud quem est, & à quo istud Euangelium de iusticia primo auditum est, quiq; ut chartis mandaretur iussit. Quæ igitur in chartis descripta sunt, literæ solummodo & characteres sunt, quid autem istæ literæ ualeant, quid nos doceant, & cur hic descriptæ sint, id cœlitus discere à cœlesti lumine accipere debemus. Sic de Theorica ac Practica Medicæ artis sciendum: Quæ quamuis in membranis describi potest, ista tamen scriptura plane mortua est, ac inefficax, sed ex naturæ lumine illuminatio descendat oportet, ut textus libri natura esse intelligatur, sine cuius elucidatione ac intellectu, nemo Philosophus aut Physicus bonus esse poterit. Nemo igitur scriptis solummodo libris incumbat, aut eis nimium fidat, sed illuminationi isti fidat, quæ ex illo descendit, qui ipse lux est, nostrasq; fantasias, ac friuolas speculationes missas faciat. Et ut intelligatur melius, quid sit Medicæ religionis Theorica, sic accipe: Theorica Medicina est ista, quæ certe, indubitanter ac uerè indicat originem ac principium, causas, materi-

as, pro-

as, proprietates, essentiam, ac omnia initia, media ac finem cuiuslibet ægritudinis, item istius ægritudinis curam, scilicet, qua uia, quo pacto ac ratione, quibus remedijs, quomodo succurri ac mederi morbo debeat. Et hæc omnia sine errore & absque omni fallacia. Quemadmodum enim qui semen seminat, si id semen bene nouit, sciet etiam certo quem fructum ex eo expectare debeat. Is qui arborem plantat, si fruticem nouum bene cognouerit, haud dubitat secum de fructu futuro, & hæc est Theorica rustica, & de plantis Theorica, quæ tamen ut simile bene huc quadrat. Item quemadmodum si quis grauiter uulneratus sit, ubi sit, quàm periculosum, & hæc chirurgica Theorica est. Porro autem quid circa istud uulnus euentus sit, si Medicina non adiuuetur, quale futurum sit, si adiuuetur, hoc scire est quoq; Theorica chirurgica. Postremo quomodo purgari ac sanari queat, quibus unguentis aut emplastris, quo pacto in sanando procedendum, id est Theorica practica chirurgica. Et quæ iam de uulnere ac suprâ de semine diximus, eadem de omnibus alijs morbis intelligenda sunt, ut sic ordine & serie quadam fundamenta Theoricæ ponantur.

Quilibet morbus ex semine oritur, si autem diutius crescit, in arborem exit, ac fructus progenerat, sic gladius, lancea aut ensis, est semen uulneris, & omnia quæcunq; sunt, ex semine sunt. Sequitur igitur, ut Medicus semina omnium morborum perfectè cognoscat, & tunc demum sæliciter ac commode Theoricam exercebit, artisq; suæ fructus non aliter atque agricola quispiam metet, de quo etiam fructu tam certus debet esse Medicus, quàm agricola est de suis sementis ac messibus, quod si non est, certum erit eum in errore uersari, & alios secum errantes ducere.

Multi hucusque multa, & diligenter fortassis scripserunt, de origine ac causis morborum, & adhuc scribunt quidam, quæ tamen re uera, nihil sunt, & nullius prætij æstimanda, suntq; à principio usq; admodum inutilia, quæ de tempore ac crisi tradunt, ea uera quidem sunt. Os enim ægrotantium hoc loquitur, oculi hoc uident, aures

aures audiunt & testantur ita esse. At initium ipsorum, fons & origo, error est ac deceptio. Donec enim non à semine initium profiscitur, & à semine Theorica incipiat, humoresq; abijciantur negliganturq; error est merus, ac labyrinthus merus. Non enim recte ex humoribus theoricatur, etsi enim in morbis mali humores adesse cognoscuntur, isti tamen à morbo sint necesse est, non autem ab humoribus morbus. At, inquiunt, quia uidemus quod humores prædominantur, ergo causæ sunt oportet, non conceditur. Finge enim aliquem in fluxum uentris incidisse, qui plurimas sedes habeat, easq; gilui coloris, crocci aut rubei coloris &c. quod cum uides, cholera inquis, hoc efficit, cholera in causa est, obliuisceris igitur hic recte Theoricæ, nempe quod semen adsit, & illud semen iam creuit, ac talem materiam progenerat. Semen illud dico, ex seipso est, in fel aut in atram bilem delapsum forte, fel exercet, ac etiam præcipitat, non adest igitur in stercore fel, sed color fellis adest. Quid igitur? Materia feminis felle colorata est, quemadmodum uinum terræ nonnunquam aliquem saporem in se retinet, non tamen ideo istud uinum ex terra esse dicitur, imo ex uuis: uuæ ex palmitibus: palmites ex uite, uitis autem ex semine suo est. Vbi igitur hic terra, aut ubi humor melancholicus? Si quis in hydropisum incidat, Epar, inquis, debilitatum est, ac frigescit, & igitur ad hydropisum inclinatum est. Hæ rationes mihi crede multo leuiores ac infirmiores sunt, quàm ut ueram tibi causam elicerent. Sin autem dixeris: adest semen metheoricum, quo resoluitur in pluuiam, pluuiam iam à summo suo loco, per media interstitia cadit, ac stillat ad infimum usq; & sic, quod semen metheoricum antea erat, iam aqua est, iam lacus, iam piscina est, hæc quidem uera dixisti. Quemadmodum enim in aëre euenire uidemus, cælum iam serenum est, ac purum absq; omni nube, mox autem exoritur aliqua exigua nubecula, quæ crescit ac augetur ita, ut in unius horæ spatio imbres uel grandines, aut fulmina ex ea parua nubecula progrediantur. Sic igitur circa ægritudines theorisandum nobis est, ex fundamento scilicet Medicinæ, ut

dictum est, & qui sic theoretari uelit, diligenter legat ac perdiscat
 necesse est rectos ac ueros Medicinæ libros, non tantum horum,
 Galeni, Auicennæ, Auerrois, Trusiani, Mesuæ, Guidonis, Rogerij,
 & eiusmodi farinæ aliorum, imo principales ac præcipui libri per-
 legendi, isti, quos Deus ipse scripsit: nam sunt correcti, sunt perfe-
cti, & ab omni errore emendati. Felix igitur ille Medicus, qui in
 istis solum uersatur, ac ambulat: ambulat enim in luce, non in te-
 nebris. Non tamen hæc dico, quasi Medicina sola his libris com-
 prehendatur, de quibus nos dicimus, imo, Theologia quoque suos
 libros in Dei Bibliotheca positos, & à Deo scriptos habet, ex qui-
 bus fundatur. Imo nec ulla in arte, perfectio ulla, aut fundamen-
 tum firmum reperiri potest, nisi ex istis libris sumatur, qui ex Dei
 ore processerunt. Cogitur enim Iureconsultus ex his libris de ius-
 titia sua instrui, & non ex seipso. Nam quicquid in istum Dei li-
 brum non ingreditur, in legem naturæ ingrediatur oportet: ergo
 uel ex lumine naturæ suos libros Iureconsulti sumant, necesse est.
 Sicq; quæ ad Deum pertinent, & quæ ad naturam pertinent, ex
 utrisque simul decerpi ac colligi debent, non ex nosmetipsis. Hoc
 pacto Deus omnipotens in omni arte ac scientia primus Author,
 summus Doctor, perfectus artifex, correctissimus liber, ac textus
 noster existit, ex quo discamus. Deinde glossæ quoque ex illo, quem
 nobis pro summo suo in nos amore, ad diem Parasceuæ misit, pro-
 cedere debent. Non enim Spiritus sanctus, Apostolus solus est &
 Theologus: imo scriptum de eo habemus: Ipse nos de omnibus re-
 cte instituet ac docebit, Qui enim omnia nouit, & omnia compre-
 hendit, comprehendit quoq; Medicinam, Philosophiam ac Astro-
 nomiam, & ex eo ista omnia discere & haurire poterimus,
 cum absque ipsius doctrina, omnia manca, mor-
 tua ac inutilia sunt.

Nonum

NONVM CAPVT, QVOMODO

Medicina inueniri debeat, non per speculationes,
sed per certas ac manifestas demon-
strationes.

VANDO QVIDE Migitur Medicina ex cer-
to fundamento procedere debet, quod fundamentum,
non inanis quædam ingenij nostri speculatio sit, sed
certa, manifesta, demonstratiua doctrina: primò scire
debemus: Omnes egritudines occultas esse: Item Me-
dicinam occultatam esse, & istorum duorum nullum esse, quod ab
homine, agi, aut inueniri queat proprijs uiribus, necesse tamen esse
ista omnia agi per sydereum corpus, ut illud sydereum scilicet cor-
pus in naturam penitus introspiciat, penetretq;, quemadmodum
Sol, uitrum aut aqua perlucet ac penetrat. Deinde sciendum quoq;
qua uia ac modo occulta ista effodiantur, eruantur, ac inueniantur,
quæ homini inuisibilia plane sunt. Et uidebimus, quod non alia, nisi
per Magiam, & per eius speties, ut per Gaballiam, & per Gabalisti-
cam &c. nobis manifestantur: per istas enim scientias, omnia quæ
arcana aut occultata sunt in natura, manifestantur.

Est ergo admodum necesse ac æquum, ut in istis Medicus in-
structus ac doctus sit, sin minus id, errans ac falsarius Medicus, qui
ad fallacias quàm ad ueritatem intentior est, quod etiam re ipsa pa-
ret. Nam Magica ars est Anathomia Medicinæ. Quemadmodum
enim lanius bouem suæ inuicem maectat, excoriat, scindit, omniaq; tum
intestina, tum cetera membra oculis proponit, ut inspici totus tau-
rus queat, quod antea, dum corio tectus, fieri non poterat: Sic Ma-
gica quoq; omnia corpora Medicinæ anathomizat, in quibus reme-
dia recondita sunt, nobisq; ea quæ in sunt, quæq; occulta erant, spe-
ctanda proponit ac exhibet. Et quemadmodum in hominis, aut
alio corpore singula membra bene ordinata ac proportionata sunt,

L A B Y R I N T H V S

hoc in dextro, alterum in sinistro latere iacens, hoc maiusculum, alterum minus apparens &c. uti hæc omnia in physica Anathomia ostenduntur : Sic quoq; in herbarum corporibus membra distincta sunt, hoc enim cor, hoc epar, alterum iecur &c. appellatum, sicut in corpore. Non tamen ita hoc, ut quod in herbis cor dicitur, simile sit forma ac effigie hominis cordi, sed quod uirtute, proprietate, efficacia, actione ac passione hominis cordi æquiparatur. Exempli causa. In uento plures sunt uirtutes ac proprietates, unam saltem iam ad propositum, uentus, ponamus, exiccat, nemo tamen oculis uidet, quomodo siccat, Sol calefacit, à nemine tamen animaduertitur, quid id sit quod calefacit, è silice ignis excutitur, nemo tamen ignem in silice agnoscit, nec ad tactum silicis, ignis urit, sic in quolibet corpore, multiplicia membra sunt, unum corpus constituentia, & sic unica herba multiplicis uirtutis sæpe est, ut in Eramento uidere licet, ubi septem membra distincte sunt posita, quemadmodum in homine, cor, renes, stomachus, pulmo &c. non tamen sunt membra, sed eiusmodi proprietates ac uirtutes, quæ talia membra nobis repræsentant, non corporaliter operando, sed uirtualiter agendo, non quæ manibus tanguntur, sed quæ animo cognoscuntur. Sic quoq; in Lunatica repræsentatur cursus ac corpus plenilunij, non tamen uisibiliter, sed spiritualiter. In spiritu enim Medicinæ habitant, non corpore; differunt enim corpus & spiritus, ut palam est. Sic in carabe herba, sunt quædam membra mycrocosmi, scilicet, non tamen corpore, sed in remedijs, id est, in spiritualibus.

Quia igitur Medicinæ, quibus ægrotantes sanari debent, ut diximus, spiritus sunt, & occultatæ corpori hoc elementato, & à sydereo tamen corpore cognoscuntur, sequitur quod Magica ars sit magistra, præceptorix, ac doctorissa Medicinæ, eorumq; quibus morbos depellimus, non autem Galenus, non Auicenna, aut tales. Et quia sæpius Medicæ artis mentionem feci, tum in his, tum in alijs meis libris, ualdè uelim, ut diligentius circa eam uersaremini, quo pacto plane fieret, ut magnum amorem sui in nobis excitaret. Est

ret. Est enim omnino diligens, sagax ac sedula omnium nobis occultarum rerum, peruestigatrix ac inuentrix. Quapropter & hoc affirmare ausim, si hanc artem homo Medicus perdidicerit, ac perfecte cognouerit, & si postea omnis Medicinæ iacturam fecerit, & omnes scriptos libros ad medicam facultatem pertinentes casu amissi fuerint, ut sic Medicina tota extincta uideri possit, tamen hoc libro extante, id est, Magica arte adhuc florente, nihil periculi fore: superesset enim adhuc liber iste tum Medicinæ tum aliarum arcanarum rerum inuentrix, ex quo damnum illud facile refarciretur, Medicinaq; de nouo instauraretur. Est enim, ut supra dictum, Magia artis Medicæ Anathomia; quæ tamen non id agit, ut membra raparum, lignorum, aut herbarum oculis uidenda nobis proponeret, quemadmodum illud in corporis Anathomia externa fit, sed quæ uirtutes, proprietates ac uires herbarum nobis intelligendas ac cognoscendas exhibet. Et ista Anathomia inueniendi artes, primo nobis indicat signatum: signans autem signati indicatur per artem Gabiliam, quæ species est magicæ & pars Astronomiæ. Et hæc ars inuentrix, non una saltem uia intelligenda est, quasi uno tantummodo inueniat, sed de omnibus Astronomiæ ac donorum speciebus intelligatur necesse est. Cuius cum multiplicia membra, ac uariæ species sunt, omnes tamen ad Magicam attinent, & simul inuentrices sunt, & expositores, siue interpretes Anathomiæ, scientiarum, artium & medicaminum. Sequitur, & necesse est, ut istæ species & membra uisibiles efficiantur, in operatione Astronomica inuentionis. Nam sicuti Solis ignis uisibilis efficitur per ChrySTALLUM, ignis qui in silice occultatur uisibilis fit ad tactum & concussionem calybis, sic Sol magicus uisibilis redditur, per ChrySTALLUM magicum, & ignis magicus excutitur per calybem magicum. Iam igitur ardet Anathomia, & ostendit nobis ignem, spectanda nobis exhibet omnia in quolibet corpore, tam clare tamq; dilucide, ut Solis radij non clariores apparere queant, nec ex silice elapsus ignis, lignisq; admotus, fortius uret, aut splendidior appareat. Nam & hic

L A B Y R I N T H Ū S

magicum lignum incenditur, id est, arcana herbarum incenduntur tanquàm ignis, ut uirtus clare appareat, sciaturq; ad quid quodlibet profuit.

Iam autem, quàm quæso enixe hætenus conatus est, & quos labores suscepit, quàm uarià etiam consilia iniuit, mille artifex ille Sathan, ut hanc Anathomiam hominum ab oculis amoueret, & ex memoria eriperet? Inuenit interim nugas, & nescio quæ superstitiosa deliramenta, quibus etiam magicæ nomen indidit, ista hominibus pro ueris exhibuit, ut sic rectæ magicæ obliuiscerentur, ac nugis incumberent, fallacijs delectarentur, tempusq; omne quasi fabulis inutilibus transigerent. Sic enim hanc artem oppressit, ut multis annis uix à paucis intellecta fuit, ac pene odiosa effecta. Novit enim is, quod qui nihil cognouit, nihil amat, & homo planè ignarus, nihil intelligit, & ad nullam rem utilis, negligatur, è contra, qui intelligit, amat, cupit, animaduertit, laborat ac diligit. Ab ista igitur cupiditate & auuiditate, & ab isto inquam amore discendi, egregie nos mille artifex abducit. Nouit enim & hoc de homine, si de his arcanis quicquam audierit, quod amore erga ea concepto, non conquescat nec desinat, donec ea apprehendat, & quod toto pectore, hunc librum, in quo talis thesaurus indicatur amplexurus sit, è contra, si harum scientiarum, ac eiusmodi arcanorum ignarus fuerit, quod otio ac hebetudine denique corruptus, aliud, & peius quidem acturus sit. Quod & uerum comperimus. Quoties enim homo à scientijs alienus est, tunc secundum suam propriam scientiam, id est, secundum hominis affectum, operatur inebriando se, scortando, crapulis incumbendo, ludendo, belligerando, dormiendo &c. Hoc enim certum, & absq; dubio est, qui Deum non cognouit, nec amat eum, nec discit de eo, & qui diuinam trinitatem non intelligit, non credit eam esse, & ideo non diligit, qui Sanctos non nouit, non diligit eos, & qui naturam non perspectam habet, non diligit illam, & in summa, quilibet id non solum non amat, cuius cognitionem non habet, sed etiam fugit, contemnit, nec discendum putat: corpus solummodo

Immodo externum curat, uentremq; suum Deum colit, respicitq;: quanto plus autem scientia ac cognitio alicuius rei crescit, eò magis amor erga eam augetur. Omnia enim in cognitione iusta sita sunt, omnia ex ea manant, omnesq; boni fructus ex ea ad cognitorem redeunt. Cognitio quoq; fidem dat, qui enim Deum cognouit fidere ei statim incipit, & cuiusq; fides, ut est, talis etiam cognitio, & e cõtra. Sic in Medicina quoq; quilibet tantum audet, & tantũ efficit, quantum antea, in & circa naturam cognouit, qui uero nihil in ea cognouit, nec efficit quicquam, sed quęcunq; egit, sic agit, ac ferme pingit, quasi pictor imaginẽ pingens, ubi uita & uis nõ inest. Et de hoc quomodo scientia magica uisibilis efficiatur, quamuis alibi multis in locis, & hic quoq; ad saturitatem usq; ut mihi uidetur, dixerim, tamen ut plene à legente intentio & animus meus intelligatur, uisum est breuiter ista repetere, sic scilicet dicendo: Quod artium aliarum, omniũq; adeo occultarũ rerũ inuentrix magica ars est, decerpta ac sumpta ex omniib. specieb. Astronomię. Et quemadmodum magi ab oriente per hanc inuentricem, stella uiam monstrante, Christũ puerum inuenerunt, sic quoq; artes, & naturę arcana inueniuntur, quę aliquantulum etiam clarius per hanc artem lucent, quàm ullũ corpus lucidum. Et cũ reges isti magi, Sabę ac Tharsis &c. non dubitarunt, tam longinquo ac difficili itinere, Christum quærere, quin etiam, quãuis longissime remotũ, tãdem inuenerũt, certe natura thesaurus multo citius, & minore tũ labore tũ piculo inueniri potest.

Ab oriente quidem omnia magicę artis principia oriuntur, à Septentrione nihil commodi aut boni nobis nascitur. Vos igit Medicis si Medici esse, uestrumq; nomen legitime tueri uelitis, facite id quæso egregie, iusto modo, dignitate ac reuerentia, non illotis pedibus, suum rapas in agro quærentium more, ad hanc rem ingrediendo. Cogitate uobis cum homine, cum creatura inquam Dei, ita agendum esse, ut profis non obfis, & uti Deus ipse in suo libro de Medicina præcepit, sic caute, pie, sanctęq; in omnibus procedendum, uti ipse præcepit, uiamq; ac modum præscripsit.

DECIMUM CAPVT, DE DE- cimo libro, Quomodo Medicina à prima materia ad ultimam perducatur.

V A E L I B E T res crescens, primo absque forma est, in prima sua materia, & pene nihil est, ut in quercu, pinu, fago, abiete, & similibus arboribus uidere licet: quæ omnes primo semen tantum, & pene nihil fuerunt, respectu istius, quod nunc sunt, arbores scilicet. Semen autem istud, dum in terram seminatur ac plantatur, quamuis antea exiguum, tamen necesse est, ut in terra prius putrescat, aliàs enim nihil ex sese produceret. In putrescendo igitur, corrumpitur omnino, ita quod antea exiguum erat, aliquid tamen, semen nempe, postea nihil fiat, quia nec semen amplius, nec quicquam aliud manet. Ex isto igitur, quia sic semen, exigua res putrescit ac quasi euanescit, apparet quod ista corruptio ac putrefactio arborum prima materia sit, quæ prima materia ingreditur in generationem, ac formari incipit, & sic arbor ista, primum initium in terra habet, secundum supra terram, & postea supra terram se diuidit in varias formas, eò usq; donec id efficiatur, ad quod tenditur, & quod esse desideratur, arbor scilicet. Nec enim simul statim nascitur omni forma, qua debet esse perfecta: Infantulus quidem perfecta ac absoluta forma in terram nascitur, quamuis iusta quantitas adhuc deest, & crescere eum adhuc oportet, quæ crescentia fit, quemadmodum in alijs è terra procreatis, indies ab una forma in aliam fieri consuevit. Sic quoq; ut ad propositum redeam, Medicina in herbis, in quibus est, suam originem habet, suum incrementum ac maturitatem sumit, non tamen ita crescit, ut statim perfecta fiat, & iustam formam habeat, sed cum forma à primo semine accepta, indies accrescit, donec ad perfectum creuerit. Forma enim eius se in ætates diuidit, & sicuti homo primo natus, ac in cunis uagiens, infans appellatur,

pellatur, sic forma quoq; primo in rebus crescentibus, deinde ad alteram ætatem crescit, & puer dicitur, dum incedere potest, nec tamen ad ullam rem gerendam aptus, sic similiter in forma & Medicina, postea robustior fit, & ad omnia gerenda aptior &c. Quæ ætas adolescentia, uel uirilis ætas uocatur. Sic quoq; crescentia indies magis ac magis augentur, plus indies incrementi sumunt, & uirtute ac forma, semper firmiore existunt, efficiunturq; usq; ad finem. Deinceps autem senectus incipit, ac debilitare uires incipiunt, & sic quemadmodum ex infantulo paruo in adolescentem & uirum egregium quis creuit, sic post adolescentiam decrescit, uiresq; iterum amittit, usq; ad finem, & Medicina quoq; sic crescit, à prima ætate ad mediam, à media iterum ad ultimam in suis gradibus, & sic uires uirtutesq; in ea adsunt, crescunt, augentur, fortissimè sunt, ac mox iterum debilitantur. Præterea sciendum, quemadmodum omnes herbæ, ac omnia corpora, quibus Medicina inest, formata sunt, sic omnis quoq; Medicina, quæ in corpore est aliquo, secundum illud formata est. Altera forma uisibilis est, illa scilicet in corpore, altera inuisibilis, ut illa in Medicina: una corporalis & elementalis, altera spiritalis ac sydereæ. Ex quo quoq; colligitur, quod quilibet Medicus herbarium suum spiritualemente sydereum secum circumferre semper debeat, ut sciat ista sydereæ Medicina cuius formæ nam sit, sicut hætenus multis exemplis ostensum est. Medicina enim quæ sumitur spiritaliter in sua essentia, quàm primum in corpus hominis delata fuerit, in sua forma stat, sicuti Iris in cælo, aut imago aliqua in speculo, Si igitur pedum formam habet, ad pedes tendit, si manuum, ad manus pergit, si capitis, in capite consistere conatur, Sic de dorso, sic de uentre, corde, iecore, hepate, & alijs membris. Et ut clarius dicam: Finge radicem esse, quæ in sydere suo corpore contineat omnia membra corporis humani, hæc igitur radix, si sumitur, in homine sic stat, ut in omnia membra sibi consimilia, sese diuidat ac effundat, ut caput ad caput, cor ad cor, stomachum ad stomachum applicetur &c. Sic quoq; sanant ubera mulierum, si in po-

L A B Y R I N T H V S

tu sumuntur, quia forma ipsarum est tanquam uberum & mamillarum, & sic semper Medicinæ forma tendit ad membrum sibi conformatum. Sic Dactiletus haustus cancro medetur, quia forma eius cancer est, & in corpus cum uenerit, accommodat se illi membro, uel loco, ubi forma eius requiritur ac desideratur. Nec interim hoc prætereundum est, quod omnes morbi chirurgici, per phycas Medicinas sanari etiam possunt, si phycus inquã, Anathomia essentia aliter intelligit, cuiusmodi phyci pauci quidem reperiuntur. Sæpius autem audiui, dum de dirigentibus ac directorijs, id est, de additamento uel augmento, siue de duce ac uehiculo, quo Medicinam in locum sibi congruum deducunt, dicerent, quæ ipsa etiam uana, & absq; fundamento sunt. Dicunt Saluiam, Lauendulam, ac Maioranam esse uehicularia, siue ducentia ad caput, quæ ita cæteram Medicinam in caput ducunt: quemadmodum dux quidam, ducens aliquem, aut qui uiam alicui uiatori ad ciuitatem forte monstrat, quod equidem minime probo, neq; Medicum est. Non enim sic duci debet ab alio Medicina, imo eiusmodi debebat esse, ut suapte sponte & uirtute formæ suæ, membrum sibi aptum, ac conformatum peteret. Ut ecce, Eufragia habet imaginem & formam oculorum, ex quo colligitur, quod in Medicina sumpta, ad membrum suum se conferat, in membrum, scilicet, suæ formæ, sic, ut Eufragia in oculum transeat, oculusq; quasi uiuus fiat. Quæ iam, quæso, alia Medicina efficiet, & Eufragiam ad oculum ducat inuitam, aut uiam ei commonstret, melius quàm ipsa per se nouit: omnia certe membra formas suas habent rebus crescentibus insitas, etiam gemmis, metallis, ac mineralibus &c. & in quocunq; corpore essentia aliqua est, in eodem & forma illa, si essentia illa sumatur, est.

Sic enim natura mycrocosmi istam imaginem in homine ponit, & sic Medicina ad locum sibi aptum ac conuenientem, ulro prouenit. Nam sicut statuarius, lignum rude, ac nondum conformatum, in manus sumit, & siue magnum id sit siue paruum, imaginem ex eo, qualem uelit, format ac sculpsit: Talis statuarius quoq; est, qui quodlibet

libet corpus in suam formam redigere nouit. Cibus quando sumitur, ipsius forma in ore est, natura autem est in archimijs uirtutibus. Oportet igitur, ut ad quodlibet membrum in homine ducatur. Quomodo hoc? Recta physica, & rectum naturæ lumen probat, quod cibus, posteaquam in essentiam suam, redactus est, positus sit, ac stet in forma, quasi imago quædam integra, in toto corpore, quælibet pars in sua parte, quodlibet membrum in suo membro, & quodlibet simile in suo simili. Et cum dicitur, homo tibi, sic quoque uinum potum, quando peruenit ad suum spiritum, tunc uini spiritus erectus in corpore nostro stat, uti homo in singulis membris. Ad hunc modum, & talis omnino Medicina quoque est. Vbi igitur ægritudo est, ibi Medicina formam suam, essentiam, ac proprietatem habet. Hoc itaque artis est, ut homo spiritualis, essentialis, ac medicinalis in isto loco, ubi cura est, cognoscatur: est enim homo cancri, homo lupi, homo piscis, homo febris, homo hydropisis, homo profluuij, homo menstrui, homo uermium &c. & sic omnium membrorum. Medicus igitur ignarus, ubi sydereus iste homo in elementatis corporibus iaceat, omnia contra rectum Medicinæ ordinem agit. Quomodo enim fieri potest, ut quælibet Medicina, proprium ducem, ac uiaë monstratorem, uel ut uocant, dirigens, ad quodlibet membrum habeat. Stultitia pota, sanat paneritium ultro, quia forma eius hoc in loco curam sibi suscipit, quis igitur ductor, aut quod nam ducens illud est, quod Medicinam in extremum usque digiti perducatur? non igitur ducentia, sed formæ duces in Medicina erunt, & illud ipsum quod tales formæ sunt, ipsa, inquam, formæ similitudo duxerit, sic enim rectè procedetur, & sic rectè Medicina paratur. Alter autem medendi modus anilis est, simplex ac piger, qui parum artis in se habet, & parum artis parumque laboris desiderat, ex scriptis & chartaceis libris facile colligitur, non ex recto ac principali libro sumitur. Hoc enim uere est Medicinam scire, ut sciatur, quomodo ex prima materia ad ultimam perueniet, & eò cum uenerit, quomodo ex prima materia ad ultimam perueniet, & eò cum uenerit, quomodo

L A B Y R I N T H V S

pore formæ esse solent. In ista forma spiritus sunt ac iacent arcana & magnalia Medicinæ, in ista inquam, uera scientia iacet. Hæ imagines & formæ, de quibus dicimus, quæri ac inueniri debent per supra dictam inuentricem magicam artem, de qua superior & quartus liber nos docet. Archeus enim naturæ hunc spiritum in formam suam ordinat, cum dispositione ac diuisione omnium arcanorum, quæ in ipso sunt, aut esse debent.

Sic & hoc modo Anathomia medicaminum inueniri debet, non in compositis, non in communibus, non in directoribus ac dirigentibus. Sic etenim omnia in natura nostræ congrue ordinata ac disposita sunt in formam spiritualem, ut uix tute ingenio tuo melius, aut conuenientius disponere credo queas, neq; tuo labore adeo opus est, iam enim inuentum ac dispositum est à natura, nihilq; super est, nisi Alchimia adiuuetur, quæ diuidat, ac species discernat. Et igitur antea admonuimus, ut proprietatem membrorum ac fortunarum communium penitus cognoscas, quo factò, meritò de Medica arte gloriari & meritò tuam scientiam attollere laudareq; poteris. Animaduerte solummodo rem sic, in tali exemplo pono. Dicit quispiam, hoc constrictiuum est, nescit tamen ille bonus uir Medicus, quomodo aut ubi constringat: multum enim interest inter constringere & constrictiuum, cum aliter constringatur dissenteria, aliter lienteria, aliter uomitiua fiant, aliter urinx prouocatiua, aliter menstruorum, & sic de omnibus intelligendo. Necessè etenim est, ut à sola forma ac imagine nobis indicatur, ut ubi uirtus constrictiua posita est, ibi id constringat. Sic igitur dicimus: hoc incarnatum est, nescis tamen ubi. Aliud enim est consolida lupi, aliud est uomeni,

aliud cancri, aliud fistulæ &c. Igitur ars, quæ signata dicitur, quoq; apud Medicum esse debebat, certa ac cognita: Signatum enim nobis locum indicat, locus autem paupertatem, miseriam ac necessitatem ostendit, & ista necessitas per inuentricem nostram inuenit.

V N D E C I M V M C A P V T, E T

est liber de morborum generatione ex uera atq;
genuina Philosophiæ cognitione.

SUPEREST unum adhuc declaratione dignissimum, nempe de cognitione morborum, secundum Philosophorum sententiam. Est itaq; nobis omnibus prospectum, quatuor humores à ueteribus Medicis traditos iuxta Philosophorum relationem esse, qui in-
quiunt, omnes morbos ab ipsis oriri, & inde initium sumere. Quo fit ut ueram originem morbi amittant, & non recordantur, hoc est seminis, ex quo omnes morbi generantur. Nec mirum est, scio equidem hominem esse mycrocosmū, propterea necesse est, ut in se quatuor elementa habeat, quos ipsi humores appellant, quamuis significantius esset, ut elementorum nomen seruaretur. Daret enim pleniorē intellectum, sed tamen propter nomen non opus est multis uerbis. Cæterum ut planius me intelligatis, & hic liber in opus redigatur, animaduertendum est, quid istud exemplum nobis designat, dum quatuor humores sint quatuor elementa, unde consequens est eundem esse in humoribus & elementis intellectum. Vobis itaque haud dubie cognitum est elementa nihil operari, solum autem concipere, Quemadmodum mulier sine aliquo uiro non imprægnatur, ita elementa ut fœminæ fœcunda fiunt à suo uiro, hoc est, à summo Vulcano, ut exemplum declarat: Pomum è suo semine crescit, quod semen est pomum, & sperma Vulcani. In his autem elementis concipit matricem, ex qua accipit suum nutrimentum, substantiam, formam, & totam uitam, & huc peruenire potest, ut id quod fieri debet, fiat, secundum suum finem & prædestinationem, quemadmodum infans perfectè à matre nascitur, ita hæc elementa non sunt morborum causa, sed semen, quod in eos coniicitur, ita elementa non sunt causa morborum, sed semen quod seritur in ipsa, atque in

ijdem radices agit, in suam finalem naturam & materiam, è quibus & nos prouenimus, ita morbi quoq; causantur, & id quod prouenit est morbus ipse. Cogniturus morbum ita ut arborem cognoscat, ea forma, arbor profert poma, pyra, nuces &c. talis est etiam differentia inter morbos. Ita cognoscendi sunt morbi, è natura seminis, & non ex humoribus, quamuis infans è matre nascatur, tamen pater est causa efficiens. Ad hoc, quis concluderet, uel concederet morbos esse inquirendos ex humoribus, & humores causam morborum assereret? quum tamen aliud est mater, aliud est infans à matre æditus. Fingamus matrem habere morbum ab infante diuersum, quis est, qui uelit morbum infantis in matre indagare, qui morbus solum in infante est? nam infans nunc à matre auulsus est, ut quiuis dubium obijcere possit, matrem & infantem eodem morbo correptos esse, tamen unum ab altero seiunctum est, sic etiam morbus in eo in quo est inuestigari deberet, & si quis diceret: Cum tu elementa matris loco constituis, & matres etiam morbo grauantur, sic & elementa, ex hoc sequitur humorem esse causam morbi. Hoc ita intelligendum est, matrem etiam fructum produxisse è sua matre, quemadmodum infans ex illa. Sed in hoc differunt mater & elementum, nam elementa non sunt fructus, sed ut mater ad concipiendum. Quomodo potest igitur Medicus dicere morbos esse elementales, & quum elementum tollat, etiam morbum sustulisse credat.

Si Medicus hic incipit, ubi Philosophus desinat, rem ut melius consideret oportet: nam omnis Philosophia sic docet Medicum incipere, quomodo dicere potest pomum è terra prouenisse, cum tamen è semine nascatur. Hinc consequens est, ut si cum Medicina auferre humores uoluerit, fieri commodè potest, ægroto posse subueniri, eo tamen pacto, ut si mater remoueatur etiam infans una cum ea auferatur, matremq; itaq; sublata, corpus suum elementum amittit, & mortuum est. Vnde ex practicis illorum sequitur ægrotorum mors, & sanitatis corruptio. Nullo enim modo corpus suo corporali elemento priuandum est &c. Deniq; animaduertendum est, quàm
rectam &

M E D I C O R V M .

rectam & facilem declarat Philosophia uiam, in eo, quod cognoscimus elementa esse matris corpus ad concipiendum semen, & ad dandum femini nutrimentum & alimentum. Quis igitur est adeo imperitus, qui Medicina utens, non intelligere Philosophiam uelit. Nani Medicus scire debet nomen indigne habere sine Philosophiæ cognitione. Hoc tamen concedo, quod unumquodq; semen in se contineat tincturam uel impressionem suam, ex quo sequitur, quod elementa aliquam alterationem & mutationem consequantur : quod autem elementum ob id deberet esse causa morbi, non concedo, sed quemadmodum pannus ab externo colore coloratur, inficitur, ita & in elementis & semine fit, Si quis itaq; colorem à panno segregare ita bene cognouerit, ut pannus in primum colorem redeat, ille periculum faciat. Verbi gratia, In Ictericia qui hanc tincturam auferre potest, is semen, ex quo tinctura facta est, remouit, hoc pacto corpus in pristinum restituit colorem, color enim non à corpore, sed ex alieno semine prouenit. Præterea de corruptione hoc quoq; notandū est, ut si quis diceret, de corrupto aëre, de putrida aqua &c. quod ex huiusmodi corruptione suboriri morbi possunt, id non inficiamur, sed ea tamen lege. Totum enim non corrumpitur, nisi prius semen corruptionem conceperit, iam ex hoc patet : Semen corrumpere & aliud morborum genus generare, corrumpit corpus, sicuti aqua fortis è sale & nitro secundum artem distilata, ferrum frangit. Cum itaq; istud semen tollitur, corruptio etiam tollitur, Exempli causa : Ex stercore nascuntur uermes &c. non quod sterminus in uermes se uertat, sed semen in stercore fit, ex quo uermes generantur per Vulcani digestionem & caliditatem, ita uermis differt à stercore equino, si uermis esset sterminus, nihil plane ab eo differret, Verum cum nulla similitudo in eo est, necesse est, ut aliam habeat generationem ex qua nascitur. Uua habet semen, quod est uini, unde nascitur uinum, non è semine ex quo lignum crescit. Semen ex quo lignum crescit, uideri & tangi potest, semen uero ex quo uinum fit, uideri non potest, utraq; tamen inseparabilia sunt, quemadmodum cor-

L A B Y R I N T H V S

dum corpus & anima. Exinde eliciendum est, quum in semine totum negotium sit positum, in primis det operam Medicus, ut semen cognoscere perdiscat, quo possit contra semen Medicinam parare. Scire itaq; ut suprà dictum est, debent, duo genera feminis esse, ut semen iliastrum & semen cagastrum, hoc est, aut ab origine semen productum est, ut poma, pyra, nuces, tunc iliastrum dicitur, aut ex corruptione, quod cagastrum appellatur. Iliastri enim morbi sunt, Hydropisis, Ictericia, Podagra &c. Morbi autem cagastri sunt, Pestes, Febres, Pleuresis. Ille error Medicinæ est inextricabilis (quem Labyrinthum uocamus) in quo sic aberratum est, ut non pauci uitam amiserint. Si esset error sine periculo, tolerabilior esset. Nunc uero, quum tot secula Labyrinthus ille perdurauerit, ut interim silentio inuoluam ea, quæ breuitatis causa non dici possunt, nempe, quod omnes ordinationes, & repertæ (ut uulgo dicunt) medicinarum, quæ non ordinantur contra semen morbi, adulterinæ & inutiles sunt. Postremo notabitis qui fiat ut morbi indies augeantur, quod si uultis planius intelligere, Philosophiam scrutamini, quæ uos docet intelligere & cognoscere, qualiter lignum, gramen & id genus alia crescunt, nonne è semine? maxime. Quum igitur omnia è semine nascuntur, & morbus quoq; è semine generatur, probari potest, Vnum ab altero in generatione nihil differre. Quum ita se res habeat, quid inanem operam impenditis in morbis describendis omnis naturalis Philosophiæ expertes & ignari? Quomodo potest igitur Medicus incipere, ubi Philosophus desinat, si uero hic inchoauerit, ubi desinit Philosophus, desinit autem in lumine naturæ maiori. At uos sic in mundo minori doctrinam rectam dirigatis sicut Philosophus in mycrocosmo, tunc potestis quemlibet morbum cognoscere. Quemadmodum colonus arbores, earumq; morbos, quibus mederi studet, ruri cognitos habet, ita & Philosophus: & ut colonus arborem securi succidit, in quo semen fuit, istud semen esse, desinit, & quo minus in semine est, tanto magis à semine distat, & ut elementa inter se diuiduntur, ita etiam in corpore se diuidunt. Nam

& alia

& alia mater, quæ aqua est, ad quam Philosophia fontium pertinet, & alia mater est terra, ad quam Philosophia crescentium pertinet &c. sic ea cum alijs elementis, & ita ea Vulcanus in maiori & minori mundo cognosci debet, tunc Labyrinthus hic locum non habebit, & genuinum totius Medicinæ fundamentum in lucem reduceretur. Quare o Medici rem diligentius perpendite, ne dicatis hoc ex Galeno præceptis, & è Auicenna collectum esse. Sed uerum fatemini, quid deceat uos esse, olim ita erat, nunc longe diuersum est, non amplius imponere hominibus licitum est, sed uigilantioribus oculis obseruandum erit, & non sequamini eos, sed meliores potius amplectamini, quàm nobis ob oculos ponunt. Nec eorum scripta Euangelium est, ut contra salutem animæ sint custodienda, lumen naturæ optime operatum est suo tempore, sed contra naturam illud peruertunt. Quæ tamen sydera scelicia possunt in ignauo & stulto homine aliquid boni producere, si peruersus est, etiam lumen naturæ inuertit. Quare primum quærite regnum Dei, & plura his omnibus facietis, ne desperetis de Christi summi omnium rerum Medici benignitate. Nam si cum & proximum dilexerimus, cætera quibus indigemus, affatim largientur. Sed otio torpere & dilectionis obliuisci, etiam ea quæ possidemus, auferentur. Enim uero in horrendo ultimi diei iudicio ad Medicos multos dicit: Ire maledicti in gehennam ignis, quando me ægrotum consolati estis, cum uestra Medicina. Vos illud, quod meum erat surripuistis & non subuenistis, deseruistis Deum uerum, & nihil ab eo didicistis, neq; discere petistis, quæsiuistis thesaurum uestrum in terris & non in cælis, & mea opera in natura non perscrutati estis, ut Medicum decet, sed oscitanter egistis, oscitantes euanuistis. Quare oculos aperite, ut cum hoc lumen uideatis, & illuminati respiscatis.

Hæc omnia, ut uidistis capita, quæ Medicinæ libros, quomodo quæri debeat, ubi inueniri ac disci queat, indicant: non potui non conscribere, & ad utilitatem quorundam, uere Medicinam amanti-um, in lucem emittere, cam præsertim ob causam, quod uideo tam
I. multos.

L A B Y R I N T H V S

multos hanc prouinciam subire de Medicina discenda, scribendi & de qualibet cura tractandi, quamuis id quidem infelicitè & magno cum periculo ac damno multorum faciunt. Nam per deos immortales, quæ ista est amentia quæue suprema potius malitia, isti rei, ubi de periculo ac uita hominis agitur, inconsultè ac imprudenter sese immiscere, eamq; alios etiam docere? quis furor? aut quæ insania in homine, ut ista tractare uelit, quorum tractatio, nisi cogitanter & cum consilio suscipiatur, multis damnosa, ac ualdè perniciosa futura sit? quæ deniq; cæcitas in suprema ac periculosissima scientia elaborare uelle, dum tamen id absq; omni fundamento, ueritatisq; adminiculo agas. Sane etenim isti, dum rectum Medicinæ fontem ignorant, dum in tenebris oberrant, nec certi quicquam de Medicina unquam didicerunt, tamen interim opiniones, ac fantasias nescio quas comminiscuntur, quibus Medicinam fundant, in quibus etiam curam suam ac practicam ponunt. Certum hoc quidem est, fundamenta ac principia istorum incerta infirmaq; esse, quomodo igitur medium & finis certus erit? Non certe commodum est, nec artis adeo, sic curam aliquam suscipere, & sic in Medicina nobilissima scientia uersari, mero errore, meris nugis ac fabulis, nullo antea fundamento posito, nullaq; ueritate quæsitâ. Imo, quia Medicinâ alijs & iustioribus fundamentis nititur quàm ipsorum, ut diximus nugis, æquum potius uidebatur, ac necesse etiam, ut Medicinæ dediti istud fundamentum quærerent, rectè Medicinam inciperent ac iustis initijs eam adorirentur. Habemus ipsissimum, ut sic loquar fontem Medicinæ artis in libris à Deo opt. max. scriptis ac æditis, quorum scriptura nunquam certe nos fallat, & in istis incepta Medicina, nequaquam incerta erit. Cur igitur hac certa scientia neglecta, & iusto fonte contempto, ultro tenebras amamus, ultro erroribus nos intricamus? aut cur quæso tam impudentes esse uelimus, ut recto libro contempto ac lacerato, qui uel paruo labore addisci poterat, in alios libros omnibus nugis repletos, magno cum labore incumbimus? Sed sic fieri solet plerumq; in mundo, ut homines iniusta

M E D I C O R U M .

nes iniusta pro iustis magis amplectantur, deteriora optimis præferant, inutilia magis quam uere utilia ament. Fœlix igitur iste homo merito putandus erit, qui neglectis hominum friuolis fantasijs, speculationibus, ac propria ratione inuentis, excogitatis fabulis, ueritate contentus est, & per uiam à Deo præscriptam ad scientiam pergit. Satis omnia clare à Deo exposita sunt, aliorum in compilandis uoluminibus opera minime indigemus, modo librum, quem ex naturæ lumine scriptum habemus, recte contemplamur, & paruulam abiecto textu glossam addamus, ut supra ostendimus. Sat id ad eruditionem perfectam erit, satis tuti in practica, ac omni curatione erimus. Tutum enim est, Deo fidere, & Deo qui fidit, haud facile in labyrinthum incidet, nec ægrotantes suos necabit, perdetue. Et hæc de Labyrintho Medicorum errantium, ac recto Medicinæ usu, errorisq; explicatione, paucis scribere necessarium mihi uisum est, ut sic in errore uersantes Medici citius exeant, & nondum ingressi, diligenter, ne incidant, præcaueant. Quæ candidus Lector æquo animo accipiet spero: erroneus autem Medicus, minus mirabitur, si in posterum forte audierit, alia ad Medicinam uia opus est, quam Labyrintho communi, & fœliciores circa Medicinam futuros, qui contemptis ueteribus nugis ac caliginoso labyrinthi errore, lumen naturæ ducem sequitur.

Laus Deo.

AD LECTOREM.

DIALOGVS FE-

STIVVS, IN QVO MEDICASTER

quidam à Philosopho de mala medendi ratione, coram
Prætoꝛe postulatur, multiplicibusq; erroribus conuinci-
tur. Licet Medicaſter ſeſe pro uiribus purget, obiectaq;
utauq; refellat, nihilominus ipſe per Prætoꝛem ex ſuf-

fragijs omnium tribuum reus mortis pronunciatuꝛ:

quem ſi legeris non poteris non fauere au-

ctoꝛi, qui peſtem tam ſæuam tamq;

perniciouſam è medio ſu-

ſtulerit.

Dialogus

